

Butlletí de l'Ateneu Barcelonès

ANY II

BARCELONA, OCTUBRE-DESEMBRE DE 1916

Núm. 8

MEMORIA DE SECRETARIA*

Exercici de 1915 a 1916

SENYORES, SENYORS:

ALTRA volta en lo rodolar cuytat del temps que nul hom seria jamay en poder d'aturar, sdevé per manament del meu càrrech lo deure, pera mi honrífich, d'adreçar-vos la meva insuficient paraula, a fi de mostrar-vos la vida cultural de nostre ATENEU durant lo prop-passat exercici anyal de 1915 a 1916. D'aytal comanda ne seré quiti, la vostra benvolença mi-jançant, donant-vos-en compte en aquestes poques paraules, l'únich mèrit de les quals es llur breuhetat, feta a posta per no fadigar la vostra atenció y deixar-vos fruhir bentost de l'autorisada paraula de nostre digne y il·lustre President.

Vida corporativa. — Abundosa fou la tasca intel·lectual aportada durant l'any acadèmich qui ve de finir en 30 de Juny mes prop passat, desenrotllada del setial d'aquest ATENEU, honorat per distingides personalitats del camp de les sciencies y de les lletres de Catalunya y del extranger, les quals presentaren temes científichs y literaris remarcables, interessants y d'actualitat, qualques d'ells adhuch notabilissims.

Abans de la sentada d'inauguració oficial, lo Sr. Comas y Solà, en 3 de Juliol, tractà de *Catálogos y cartas fotogràficas de estrellas*; y en 30 d'Octubre lo Sr. En Valeri Serra y Boldú, llegí qualques dels principals fragments d'un seu llibre allavors properament publicador, dessus los derrers anys de la vida del nostre gran poeta nacional, Mossen Cinto Verdaguer, contats així verament com foren, sense prejuhi de cap mena.

La sentada inaugural del curs acadèmich tingué lloch lo 22 Novembre. Fou

* Llegida en la sessió inaugural de curs de 1916-1917 de l'ATENEU BARCELONÈS.

oberta per lo President Dr. En Joseph M.ª Roca, qui'ns presideix també aré de present, y honorat l'ATENEU ab la presencia de representants de les autoritats de la nostra terra, y de moltes societats culturals de la nostra ciutat, y a més de distingides senyores y senyoretas en nombre major d'anys anteriors, en mitg de la nombrosa concorrencia de socis.

Després de llegida la memoria de Secretaria, lo dit Sr. President llegí son importantissim y extens treball titolat : *Una monja metgessa*, escrit en llenguatge de puresa àtica y dicció valenta y concisa com es la seva característica. Lo dit treball, si'l Dr. Roca no ho possehis ja sobrerament per altres labors y publicacions seves anteriors, li doneria crit de recercador infadigable, de gran erudició científica, de saviesa en les seves observacions y prudencia en les deduccions.

Lo nostre BUTLLETÍ en son primer número d'enguany publica *in extenso*, que no fou llegit, aquest meritori treball històrich-medical.

Lo Sr. En Joaquim Aguilera seguí dos jorns després, ab sa conferencia *La política econòmica nacional y la guerra europea*, exposada ab la suficiencia y erudició qui caracterisen sos treballs en sciencia econòmica. Lo dia 26 foren donades dues conferencies : a dos quarts de set hores del vespre, lo Sr. Marquès de Dos Fuentes parlà de *La crisis del espiritualismo en España*; y a les deu de la nit Mr. Forestier, enginyer dels passeigs y jardins de Paris, desenrotllà lo tema *Les jardins hispano-arabes* il·lustrat ab interessants projeccions. En 30 del meteix mes lo Sr. En Johan Givanel, competent cervantista, dissertà de son molt interessant treball *Don Quixot en lo teatre*.

En 20 de Desembre una nombrosa concorrencia omplia aquesta sala d'actes, atreta per l'art exquisit de la soprano Sta. Andreua Fornells, qui donà un recital de cant, lo programa del qual era integrat per escullides obres d'autors clàssichs, les quals foren magistralment acompanyades al clavicordi per lo mestre Salvat, y al piano per lo mestre Lambert. La tercera part era de cançons originals del mestre Lamote de Grignon, acompanyades al piano pè'l meteix autor. Tots los executants reberen xardorosos y perllongats aplaudiments per llur notable execució artística.

L'endemà 21, lo Sr. Lubosey, de la casa Kodak, explicà *Teoria y demostracions pràctiques de mètodes pera utilizar la llum artificial en los retrats fotogràfichs*. En 31 del dit mes Mme. Marguerite Moreno, de la Comedie Française, a 6 hores de la vetlla, interessà un nombrós auditori ab son bell treball històrich-literari *Victor Hugo et l'Espagne*. Y per fi, lo Sr. Comas Solà, qui en 27 del anterior Novembre havia parlat de *Los movimientos de las estrellas revelados por la visión estereoscópica*, cloguè l'any natural, dissertant sobre *Aplicaciones de la fotografía estereoscópica al cálculo de la distancia de las estrellas a la tierra*.

En l'any nou de 1916, lo Sr. Manuel Serra Bartra inaugurà, en 22 Janer, la serie de conferencies, tractant de *La muerte aparente*, y en 27 del smentat mes lo Sr. Comas Solà parlà de *Progresos de la astronomía en 1915*. En 31 del propri mes de Janer, y

1, 3, 4 y 5 de Febrer següent, tingueren lloch sessions d'un curset d'educació femenina a càrrech del Sr. En Miquel Parera, les quals foren escoltades ab molta atenció per la nombrosa concorrença de senyores y senyoretetes.

Lo dia 27 de Mars D. Ramon Oliveres, a 6 hores de la vesprada, parlà de *La cuestión del gas*, de candent actualitat en aquells dies per l'augment de preu que les companyies monopolisadores en nostra ciutat havien imposat al públich. Y en la nit, lo Sr. En Ricard Rosa Alberty, il·lustrat professor portuguès, dissertà sobre *Terra lusitana*, tema molt interessant pera nosaltres catalans, com tots los referents a aquella nació germana ab la qual tenim tants punts de contacte a través de les terres centrals de la península ibèrica. En 30 y 31 del dit mes, lo Sr. En Johan Molas Valverde delectà la concorrença ací aplegada ab la lectura de fragments de son llibre «Sonates» (Obres poètiques), ab un prolech de N'Apeles Mestres, y en 31 lo Sr. En Guillem Forteza, en ocasió de la fundació per elements de Catalunya, Mallorca, Rosselló y Valencia de l'agrupament *Nostra parla*, exposà un interessant tema sobre *La llengua es l'optim ferment dels pobles*.

L'Institut de Cultura y Biblioteca Popular pera la Dòna visità aquest ATENEU en 5 d'Abril. Hi concorregueren varies senyores de la Junta Patrocinadora, acompanyades de mes de 60 senyoretetes. Foren rebudes per la Presidencia y varis membres de la Junta Directiva, juntament ab l'administrador del ATENEU. Recorregueren l'edifici de nostra Societat cultural, y s'entretingueren en la nostra Biblioteca, hont llur foren mostrades detingudament les obres més capdals y interessants. En record de la dita visita, fou oferta una colecció de postals del nostre hostatge social a quiscuna de les visitants.

En 12 d'Abril, lo Sr. Blanquer y Belda de l'agrupament entitolat *Nostra parla*, llegí *Fragments d'un llibre valencià* del qual n'es autor. En 15 del meteix mes, Mlle. Ivonne Pouvreau, de l'associació internacional «Pro Lithuania», donà una molt remarcable conferencia sobre *Les souffrances du peuple Lithuanien*. Pochs jorns després, lo 28, la meteixa smentada Mlle. Pouvreau donà altre prova de sa vasta il·lustració, exposant son tema, ple d'erudició, *La société des nations dans l'Europe future*. La nombrosíssima y selecta concorrença qui ompli aquesta sala en abdues sentades correspongué a tan elevats y importants treballs ab xardorosos y ben merecuts aplaudiments. Dins d'aquest mes, en 29, lo Sr. Surinyach Senties delectà un públich intim y selecte ab la lectura del llibre *Proses d'amor y de pietat*.

La Chambre Syndicale de Cinematographie Française, d'acord ab la Junta Directiva, oferí una serie de projeccions de pel·licoles obtingudes en lo front de guerra francès, les quals sessions tingudes en los dies 1 y 26 de Maig aplegaren una nombrosíssima concorrença de senyors socis y d'invitats, la majoria d'ells de la colonia francesa resident en nostra ciutat. Les dites pel·licoles mostrants divers aspectes de l'actual horrible guerra europea, impressionaren y commogueren fundament los expectadors.

Lo dia 2 del dit Maig, lo Sr. Guirao Homedes parlà de *El faro espiritual de la raza*, del escultor Juli Antonio.

Malgrat que l'actual guerra europea absorbeix l'atenció intel·lectual de tot lo món civilisat, no per això s'es deixada passar la celebració, si bé en molt més modesta faysó de la que hauria estat en temps normals, del centenari del gran escriptor anglès Shakespeare. La Junta Directiva, desitjosa de que l'ATENEU retés també homenatge a l'immortal autor, encomanà al soci Sr. N'Alfons Par unes conferències dessus tant interessant personalitat; y tots sabeu com dit senyor en los jorns 3, 10 y 31 de Maig, devant una selecta concorrencia descapdellà son notabilíssim treball sobre *La Vida de Shakespeare*, que tots podreu novament fruhir, per tal com es estat publicat en los numeros 6 y 7 del nostre BUTLLETÍ.

De la nació vehina amiga nostra, la França, de Tolosa, la capital del antich comtat, los recorts històrichs del qual tanta emoció evoquen en nosaltres catalans, vingué altre hoste distingit: lo Sr. Lluís Alfred Pagès, director polítich del diari *Le Télégramme* de la dita ciutat. En 5 de Maig honorà nostre setial acadèmic ab son remarcable discurs, de bell llenguatge y clara exposició, *L'union sacrée pour la guerre du Droit*, dissertant sobre l'estat actual de la França hon han estat deixades de banda totes les idees qui poden dividir, lo qual ha portada la bella unió de tots los francesos per la defensa de llur nació, del Dret y de la Justicia. Recordà com la raça llatina es hereua de la bellesa y de la civilisació de Grecia y Roma, incompatibles ab la mentalitat germànica. Augurà la propera unió de tots los pobles llatins y manifestà l'intens desitg de que la nostra terra no's trobi esquiva ni allunyada al temps de la dita unió de raça. Al final de tan notable parlament, escoltat sots un silenci religiós, una estruendosa y perllongada salva d'aplaudiments demostrà l'íntima unió de sentiment que l'element intel·lectual de la nostra terra serva ab los punts tan magistralment desenrotllats per lo Sr. Pagès. Lo Sr. President remercià lo conferenciant, qui rebé efusives felicitacions dels concorrents.

En 18 de Maig lo publicista valencià Sr. Duran Tortajada parlà de *La catalanitat de Valencia*, dolent-se del desviament de son país envers Catalunya en lo modern moviment de reivindicació nacional. Altra conferència tingué lloch lo 23 del dit mes per Mr. Meek, canceller d'Estat al Ministeri de Negocis extrangers en Petrograd, antich secretari d'ambaixada, sobre : *La guerre de Mandchurie et la guerre actuelle*.

En ocasió de la celebració del Terç Saló Nacional d'Arquitectura, gran nombre d'arquitectes vinguts en nostra ciutat feren una visita a l'ATENEU, hont lo Sr. En Bonaventura Bassegoda llur oferí una serie de projeccions sobre *Art gòtic a Catalunya*, acompanyades de sabies explicacions.

En 26 y 31 de Maig y 3 de Juny, lo Dr. Puig y Sais desenrotllà son tema *Lo problema de la natalitat a Catalunya; un gravíssim perill pera la nostra patria*, demostrant haver fet un profund estudi d'aquest problema vital pera Catalunya, la solució del qual ha d'influir en lo resorgiment o en l'anorreament de nostra patria.

L'enginyer Sr. N'Eduard Agustí, en 30 de Maig, dissertà dessus *Generalisació del theorema dels tres moments; carregues ayllades, carregues uniformes, parcials y totals.*

L'eminent scriptor català Mossen Llorenç Riber, fill de l'illa daurada, germana nostra, oferí en 2 de Juny a la selecta concorrencia ací aplegada, una de les seves bellíssimes obres a que'ns te acostumats. Se tractaba de la lectura de fragments de les capdals obres del gran escriptor clàssich Virgili, traduïdes en vers català. De les èglogues, la VI.^a : *Lo cant del semi-deu lligat, Silenus.* De les georgiques : Prodigis en la mort de César (llibre I). — La peste dels animals dels Alps (llibre III). — L'amor omnipotent (llibre III). — L'hort del vell Coryci (llibre IV). De l'Eneyda: — Lo poema de l'amistat : Nissus y Eurial (llibre IX). — La mort de Camil·la (llibre XI).

Per premura del temps no foren llegides ni l'Egloga, ni la mort de Camil·la.

Aquest tant important treball pera les lletres catalanes uneix a la fidelitat dels conceptes traduhits, la bellesa y aticisme del llenguatge, de que'n resulta una joia pera la nostra literatura nacional. Lo nombrós y selecte auditori intensament delectat per tant exquisit treball, coronà ab una nutrida y llarga salva d'aplaudiments lo conferenciant qui rebé efusives felicitacions.

L'eminent advocat de Paris Mr. Jean Gaillard honorà aquesta càtedra acadèmica lo 10 de Juny, exposant en un molt remarcable discurs l'organització de *La jeunesse catholique de France, avant, pendant et après la guerre.* Lo Sr. President feu la presentació del conferenciant, qui feu constar que dels membres de la dita associació movilisats, gran nombre eren morts heroicament en los camps de batalla, y altres se feren mereixedors de condecoracions de guerra per llurs actes de valor y abnegació. Commoqué fundament lo nombrós auditori qui l'escoltava, llegint lletres de soldats qui's baten al front, y finalisà son parlament augurant lo predomini del dret patrimonial de la nostra raça llatina. Una sorollosa ovació esclatà al final de son parlament.

En 14 del smentat mes, nostre President Dr. Joseph M.ª Roca llegí varis fragments del poema inèdit *Atila*, de N'Apeles Mestres, hont son fetes encertades alegories de l'actual guerra europea. L'autor, qui era present, tingué de correspondre als xarrosos aplaudiments llegint qualques vers, ço qui li valgué noves mostres d'aprovació.

Lo 19 de Juny Mme. Gabrielle Réval, altre distingida estrangera, nos honorà ab la sua presencia. Després d'un parlament de presentació fet per nostre President, Mme. Réval exposà una molt interessant historia de *L'imagerie populaire française et François Georquin*, presentant aquest artista com lo primer gravador de soldats, qui seguí en la seva obra tota l'epopeya napoleònica, y exhibint una serie molt notable de clixés. La distingida conferenciant, qui donà mostra d'una exquisidesa especial de llenguatge, termenà saludant efusivament Catalunya. Fou molt aplaudida y felicitada.

En lo dia 20 lo Dr. Moragas y Pomar desenrotllà son tema *Les mosques y llurs perills, com propagadores de malalties.*

Y finalment, lo 27 del dit mes lo Sr. Serra y Pagès donà una notable conferencia dessus *Un mètode d'ensenyança de Geografia econòmica*, ab la suficiencia que demostra en aytals estudis de la seva especialitat, exhibint importants treballs de sos deixebles de l'Escola d'Institutrius y de la Societat de Geografia Comercial. Dit senyor conferenciant fou molt aplaudit.

Vida econòmica. — En lo present exercici de 1915-1916, los ingressos liquits en

Caixa han estat.	130,285'50 ptes.
de que s'han d'abatre les despeses.	113,206 ptes.
Y ne roman un superàbit de.	17,071'50 ptes.

Mercès a aquest superàbit han pogut esser extingides algunes partides d'*Extraordinari*, com són : Munta-càrregues, execució de la làpida en marbre blanch als benemèrits de l'ATENEU, reformes de l'escala y estanteria de la biblioteca.

De la smentada quantitat de despeses totals, n'entren ptes. 81,213'10 pera lo capítol d'includibles, com són : Rèdits y amortisació de les Obligacions hipotecaries, personal, contribució urbana y industrial, fluid elèctrich, calefacció etc., etc. Lo BUTLLETÍ DE L'ATENEU y altres petites despeses de Junta Directiva han costat 4,368'25. Per lo capítol de conservació, 6,772'60; y per la Biblioteca 10,533 ptes., de les quals 5,140 ptes. corresponen a sotscripcions y 2,905'30 a adquisicions.

Durant l'exercici objecte de la present memoria, a causa de l'estat anormal produhit per la conflagració europea, no han pogut esser adquirides gran nombre d'obres. Entre moltes de menor importancia, cal esmentar la completa onzena edició de l'*Enciclopedia Britànica*, forta de 29 volums, y la molt important obra *La Storia dell Arte Italiana* de A. Venturi. No han estat oblidades les obres de la nostra terra, de les quals tot lo més important y escullit en les ciències y en les lletres es estat adquirit.

Lo nostre BUTLLETÍ, si bé s'es sentit també de les dificultats que l'estat anormal actual porta a totes les publicacions, per lo retard en les comunicacions exteriors ja intellectuals ja comercials, ha continuat sa publicació ab valiosos treballs. Ha estat sol·licitat de diverses entitats culturals en intercanvi; y esperem que aquesta nostra publicació pendrà quiscun jorn major volada, com al nostre ATENEU se pertany.

En compliment dels estatuts del nostre reglament, durant lo mes de Maig se reuniren com de consuetut les diverses seccions d'aquest ATENEU pera les eleccions respectives. Lo 30 Juny s'aplegaren los individus de la Junta Directiva, los compromissaris y presidents de secció pera'l nomenament de President, lo qual recaygué per unanimitat a favor del Sr. En Joseph M.ª Roca. Una nutrida comissió dels reunits passà, pera notificar-li sa reelecció y felicitarlo, al domicili del dit senyor, qui

agrahí ab sentides paraules la palesa mostra de confiança que per aquell nomenament rebia.

Lo moviment de socis durant l'exercici de 1915 a 1916, es lo següent:

Propostes y altes de socis Residents	71
Propostes y altes de socis Transeunts.	86
Peticions de socis transeunts pera passar a soci resident	9
Propostes y altes de socis.	<u>166</u>
Baixes de socis Residents.	86
Baixes de socis Transeunts.	67
Baixes de socis residents y transeunts.	<u>153</u>

Nombre de socis en 30 de Juny de 1916

Residents	1,013
Transeunts	76

1,089 lo qual repre-

senta un petit augment en relació a l'exercici anterior.

Finalment, enguany cal també smentar una llista, per dissort molt nombrosa, de socis qui reteren llur tribut a Natura desapareixent del mon dels vivents. Heusla aci:

Anguera Junoy (Henrich). — Boixet (Ezequiel). — Bordas Nonell (Salvador). — Calvell (Pau). — Collasso (Henrich). — Comenge (Lluís). — Dalmau Capestany (Joaquim de). — Fargas (Miquel A.). — Font de Boter (Joaquim). — Gassó Martí (Joseph). — Gay (Trinitat). — Granados (Henrich). — Miró Trepà (Laureà). — Ortúa (Joseph). — Palau Simon (Melcior de). — Sala (Pere). — Santpere y Miquel (Salvador). — Sensat Millet (Gerard). — Solà Raventós (Jaume). — Tusquets de Laforga (Francesch). — Vidiella (Carles G.).

Y si tots eren amichs y companys d'ATENEU, permeteu-me fer sment especial d'alguns d'ells, homens eminents en les Sciencies, en les Lletres y en les Arts.

En Boixet, lo prestigiós publicista, sol·licitada sa ploma per nombre de diaris y revistes per l'aménitat de son estil. Cronista competent y autor dels *Croquis Barcelonins*. Lo Dr. Comenge, notable per ses investigacions històrich-medicals publicades en diverses obres y revistes; lo Dr. Fargas, eminent conreuhador de l'especialitat ginecopàtica dins la Medicina. L'amich Font de Boter, també periodista, crítich d'art teatral, ço qui no'l contrastava d'esser zelant y actiu cap-devanter de moltes obres de caritat cristiana; lo malaguanyat Henrich Granados, mort victima d'un criminal atentat contra 'l dret de gents, musich eminent, notable compositor d'obres de fama mundial, si bé era un genre qui no es lo genuí de la nostra terra. En Santpere y Miquel, historiògraf, recercador infadigable en biblioteques y arxius,

crítich d'art y autor del famós recull qui ha fet coneixer per tot Europa y America la nostra notabilíssima y nombrosa pintura catalana mitjeval, la qual fins molts de nosaltres mateixos desconexiem, y En Vidiella, el concertista de dicció impecable, de sentiment exquisit, qui era arribat a la sommitat del seu art musical pè'l seu propi esforç y treball personal, mort sobtadament quan sos deixebles anaven pendre ses fruytoses ensenyances.

A l'anyorança que sentim pè'l buyd que tots ells nos han deixat, servem sempre en nostre cor y en la nostra pensa un pietós record pè'ls nostres companys passats d'aquesta vida.

Barcelona, 17 Novembre 1916.

DANIEL GIRONA Y LLAGOSTERA

MINISTERIO
DE CULTURA

ENALTIM EL VERB DE CATALUNYA*

«Y aquell esperit cal cercar-lo a través d'aquesta varietat misteriosa, tractant la paraula com cosa sagrada, inviolable, parlant cadascú ab sant amor la llengua ignocent del poble en que Déu l'ha posat, donant-li en ella son verb creador, parlant sols en plenitut de sentit y puresa d'expressió, y estalviant temerosament el sacrilegi de la paraula artificiosa o grollera.»

MARAGALL : *Elogi de la paraula*
Discurs inaugural de l'Ateneu Barcelonès : any 1903

ELS discursos inaugurals de l'ATENEU són sempre, y és natural que així sia, de tema lliure, si bé 's procura apartar-se de temes estrictament tècnics, els quals serien compresos pels especialistes, però, en canvi, la majoria d'ateneïstes no els capirien, donat el caràcter enciclopèdic de la Corporació.

Enguany, degut a les discussions sostingudes de bell nou dintre de Catalunya y fòra de Catalunya, a l'entorn de la Llengua Catalana, el tema m'està moralment obligat, sobretot si 's considera la finalitat de l'ATENEU y a l'ensem la seva historia. Recordeu que fa vint anys, per boca d'En Guimerà, l'ATENEU fou el senyaler de la creuada que portà triomfalment la nostra parla a les Corporacions científiques y literaries de boi tota la Catalunya, no oficials, ont hi viu desde llavors una vida digne y esplendorosa y ont penso que romandrà perdurable. Avui, jo tinc el deure de ratificar tot lo dit y lo actuat en aquesta casa, referent a l'idioma, d'ençà d'aquella data memorable, manifestant també, d'una manera clara y precisa, la meva personal opinió respecte qualques perills y dificultats que, per abulia dels catalans, amenacen y s'oposen al creixement y perfecció del llenguatge nostrat.

Exposar defectes existents és tasca ingrata, però més útil que cantar lloances. Potser ab les meves paraules feriré susceptibilitats y ocasionaré molesties,

* Discurs presidencial llegit en la sessió inaugural de curs de 1916-1917 de l'ATENEU BARCELONÈS.

però per sobre dels respectes que pera no fer-ho deuría guardar, hi ha lo que jo crec que és la veritat, y aquesta, al meu entendre, no dèu mai amagar-se, ans al contrari, cal insistir-hi, sobretot si d'aquesta perseverança ne pot esdevindre l'esmena. És un mal que s'ha de palesar pera guarir-lo : si jo acceptés la còmoda complicitat del silenci, fóra agreujar-lo.

* * *

Estem respirant a ple pulmó un ambient de democracia; la llibertat s'és connaturalisada ab els homes, y l'igualtat davant la llei és la divisa del nostre poble. Les castes han desaparegudes, y sols la potencialitat cerebral regula les categories; la llei d'herencia és lletra morta en el regisme social, car l'ha substituïda el valor positiu de l'individual esforç.

L'habitant d'aquesta moderna Arcadia, qui, per anyorança dels procediments autocràtics, pretengués retornar als temps pretèrits, a ben segur que fóra titllat de foll o de pervers, y sempre d'enemic irreconciliable dels Drets de l'Home y dels Drets dels Pobles. Res hi fa que en mig de tanta democracia y de tanta llibertat creixin ab ufana, floreixin esplendoroses y persisteixin perdurablement, lleis draconianes ofensives pera la dignitat del súbdit, com la que bandeja el Verb nacional català de tot lloc oficial, imposant la supremacia y predomini d'una altra llengua, que mantenint la nostra recerada en l'intimitat de la llar y les relacions individuals, se'ns obliga a usar com una llureia, escaient si voleu, esbelta y elegant, però llureia sempre, signe de servitut y d'inferioritat. Fa molts anys que estem sofrint aquesta dictadura que plana feixuga, com llosana de plom, damunt d'una de les nostres llibertats essencials, que més caracteriza la nostra personalitat, y que és un poderós auxiliar pera l'idealisme de la nostra cultura.

¿Quina és la llibertat civil de Catalunya que s'inspira en l'arbitrarietat despòtica de no permetre als catalans expressar, sempre y en tot lloc, llur pensament en llur llenguatge natural y propi, obligant-nos a fer ús moltes vegades d'una parla estranya a nosaltres, que no és l'instrument de la nostra pensa, que no objectiva la mateixa ànima de Catalunya, y que no té ab aquesta cap conexió espiritual?

No està en lo meu esperit, ni mai ho he pretès, deprimir, ni dirigir cap censura a la llengua castellana; devot del meu idioma, só altament respectuós ab l'idioma dels altres. «Totes les llengües capdellen or»,* però en boca de llurs naturals : y l'història de la literatura és penyora evident que la llengua castellana ha capdellat y segueix capdellant or fi, perquè essent la llengua la flor característica de la planta humana, aquesta — segons En Maurice Barrés — brota vigorosa y feconda mentres romàn sotmesa a les condicions que formaren y mantingueren la seva especie durant segles.

* JOUBERT : *Pensées*.

No és, doncs, contra la llengua castellana que jo lluito; jo lluito contra l'imposició d'una llengua a un poble que ja en posseeix una en propietat, per natural y legítim dret d'herència; lluito contra els contagiats del deliri chauvinista d'En Rivarol, qui pretenen, pera l'Iberia, ço que en sa utopia pre-babèlica preconisava aquell esperit inquiet, en son discurs a l'Academia de Berlín, sobre l'universalitat de la llengua francesa : «La filosofía nos presenta els homes sempre separats pels interessos distints en la política, mes s'alegra de veure'ls d'un cap a l'altre de la terra constituint-se en república, baix la dominació d'una mateixa llengua.»

Si és innegable que l'idioma català s'adapta perfectament a la forma de la nostra inteligencia, interpreta justament el nostre peculiar modo d'ésser, y sense violències, sense esforç de cap mena, obeeix les regles que li foren dictades per la naturalesa, ¿per què se li han de posar limitacions al seu lògic y natural expandiment? Estàn massa íntimament lligats el llenguatge y el poble, és massa estret el nexa existent entre ells, pera que una llengua exòtica pugui imposar-se : la voluntat de la naturalesa és molt més forta que les conveniències polítiques. De la mateixa manera que no's poden uniformar les fisionomíes físiques, tampoc se poden uniformar les fisionomíes espirituals, y el llenguatge és la fisionomia de l'ànima. No és pas tot hu, exigir el canvi d'un idioma, que rellevar un governador o decretar la modificació dels límits d'una circumscripció electoral, o disposar, com ho féu el Marquès d'Esquilache, la substitució del *chambergo* y el mantell llarg, pel capell de tres puntes, la capa curta y el *cabriolé*. No és tot hu, y no obstant, els passats y els actuals legisladors espanyols sembla que així ho creguin, perquè pera ells, tot deriva de l'artifici d'un uniformisme social polític y no estàn capacitats pera entendre les unitats socials naturals. A Suïssa, per exemple, la llengua alemanya domina en quinze cantons, la francesa en cinc, l'italiana en un y en un altre la ladina o rhotomana o romanésca. Aquests quatre idiomes s'usen oficial y particularment en els esmentats cantons; y als qui són més no se'ls hi ha o corregut exercir l'hegemonia. D'aquest noble y enlairat concepte de la llibertat, la sobirania y l'unitat de l'Estat no n'han sofert, romanen íntegres : prestigiosa la primera, y la segona inviolable.

Però de res serveixen els exemples, com no serveixen de res les raons, enfront el gran argument oficial, el suprem argument, purament extern : l'Uniformisme. Aquest uniformisme atuidor de totes les energies, destruidor de totes les iniciatives individuals, enemic del desenrotllament social y sublevador de totes les consciències, perquè és un uniformisme sectari, partidista, posat al servei d'una hegemonia intolerable que, sense caràtula, palesa la supervivència de la llei de castes. El legislador, o per ignorancia o per massa ciencia, prescindeix en absolut de fixar-se en que essent la propia llengua l'instrument del pensament, exerceix positiva influencia en el desenrotllament moral y intel·lectual d'un poble. Aquesta influencia, com s'ha dit ja moltes vegades, s'exerceix sols per ésser la llengua natural, no perquè sia, en comparança ab la llengua imposada, més o menys profunda sots el punt de vista

filosòfic, més o manco bella y flexible sota el punt de vista estètic; és en absolut indiferent la riquesa d'expressions diverses y precises, el tresor de formes caracterisades : ni s'ha d'escatir tampoc quina és la que expressa millor, ab més justesa de frase, els conceptes pertanyents a les ciències, la més escaient pera exteriorisar les sublimitats de l'oratoria y donar relleu a les gracies y belleses de la poesia. La llengua propia sempre ha siguda y és la més hermosa pels seus nacionals, per la raó suprema de què és la llur; ells la judiquen per l'emoció que produeix en llurs cors fervents, y prescindixen de la reflexió que's forja en els cervells eclèctics dels filòlegs. «És una flor vivent, que porta en ple cel els suc de la terra : li cal la pausada maduresa de les estacions y dels anys... Una llengua que no ha estat viscuda, no pot crear vida; una llengua a la que un poble no hi ha posat la seva ànima, no captivarà mai els cors.»* Els idiomes, com les melodies de les cançons populars, són plantes que sols floreixen en el terrer nacional y que, trasplantades en terra forastera, se migren.

De segur que els tècnics, els filòlegs, no troben cap perfecció estètica en el llenguatge xin, de naturalesa monosilàbica y d'infantil simplicitat gramatical, comparat ab altres idiomes de formes variades, abundants, atapaïts d'innombrables desenrotllaments lexicològics; però els xinos deuen trobar-lo bell l'idioma llur, per l'íntima conexió que existeix entre l'idioma y la raça, perquè la llengua és quelcom indestruïble de l'ànima nacional; y els sotmesos a les mateixes influències externes, nascuts en el mateix terrer, hereus de la mateixa historia, vivint les mateixes costums y tradicions y llegendes, reconeixen llur esperit en llur llenguatge.

És tan íntima la relació entre l'idioma y la raça, és tan fort el vincle, que l'idioma sobreviu a l'Estat que formava el seu poble, y quan mor, deixa an aquest poble un estigma indeleble que el caracteriza a través les generacions. El poble semita, que si bé ha sabut mantenir la cohesió de raça ab tot y el secular èxode que sofreix, excepció feta dels habitants dels països eslaus, danubians y alemanys, ha observat una indiferència estoica per la seva llengua materna, adoptant ab facilitat pasmosa la llengua dels pobles de la residencia respectiva : indiferència o abdicació, que pot ésser deguda per considerar preferible el sacrifici d'una característica de raça, a l'objecte de facilitar el creixement d'una altra característica, si no espiritual com aquella, almenys més productiva. Doncs bé : si an aquests israelites no se'ls vegés y sols se'ls sentís parlar, se coneixeria que són jueus per l'accent particularíssim de llur vulgar primitiu, accent que imprimeixen a totes les llengües que parlen, sien les que sien, accent que s'ha mantingut a través les generacions y les vicissituds, com s'han mantingut en ells, els trets fisionòmics de la niçaga.

Dintre la mateixa unitat de l'etnos català, y prescindint de les varietats dialectals manifestes, com mallorquí, valencià, rossellonès, aragonès, etc., hi ha altres mo-

* PAUL DESCHANEL : Discurs de recepció a l'Academia francesa.

dalitats per agrupaments comarcals, que existint en el tipus, trascendeixen a la llengua; y aquestes modalitats s'observen en el lèxic y en la fonètica principalment, y també, però no en tanta escala, en la sintaxis. ¿Qui no s'ha fixat en la diferencia existent entre l'empordanès y el del Priorat, l'habitant de la Maresma y el fill de les comarques lleidatanes? És més : moltes vegades, en la mateixa localitat, segons el burg, parlen, y ens trobem a Barcelona, que els habitants del barri marítim, fins deixant apart el lèxic professional, no parlen com els dels barris industrials, y aquests parlen diferent dels qui viuen en els suburbis agrícols. Semblant fenomen passa ací y ha passat sempre y arreu : «busquem per què no s'avenen en el parlar, aquells qui romanen en una mateixa ciutat, com són els bolognesos del burg de Sant Feliu y els bolognesos del carrer major», deia l'Allighieri.¹

Com que la naturalesa no fa salts, els idiomes resisteixen sempre les revolucions immotivades; no toleren l'agressió brutal dels qui arbitrariament pretenen alterar-los y dels qui volen a llur albir y sense causa que ho justifiqui, aprofitant-se de la posició que ocupen, científica y literariament dictar regles referents al lèxic, que pretenguin esmenar, corregir o suprimir, les que ja tenen dictades per la naturalesa, assessorada per la consuetut. Emperò, no hi ha dubte que si les llengües, per esperit de propia conservació, són refractaries a les revolucions y existeixen dintre una gran independència de la voluntat dels homes qui les parlen, no s'oposen a l'evolució, per natural tendència al perfeccionament. «Molts mots que han desaparegut, retornaràn de bell nou, y molts altres morirà que avui estàn en predicament, si així ho vol l'ús que decideix y regula les lleis del llenguatge.»²

El Dante deia dels romans d'ell contemporanis, que «el vulgar llur, o millor dit, el llur trist parlar, era el més lleig de tots els vulgars italians»,³ y actualment, com sabeu, és del domini mundial la dita popular : *lingua toscana in bocca romana*. En el segle XVII començà a París un moviment de dignificació de la llengua francesa, que havia assolit un alt grau de rebaixament y corrupció, mercès a les convulsions y penuries que sofrí l'Estat en la setzena centuria : invasions estrangeres, guerres civils, revoltes, alçaments separatistes, revifalla de l'esperit aristocràtic y del particularisme de moltes ciutats, que's cregueren aptes pera governar-se a si mateixes. Sossegat aquest trasbals nacional, apaibagada la tempesta, allunyat, si no esvaït, el record de tantes y tan greus turbulències, calia reinstaurar la França en el possessor del seu patrimoni espiritual, retornar a l'ànima de la França la seva fisionomia propia, netejant-la d'impureses y dignificant-la. Aquesta fou la tasca iniciada pels contertulis de l'històrica sala blava de Caterina de Vivonne : ells foren els qui passaren el Rubicón; els qui els succeïren continuaren l'obra, y, prescindint de certes exageracions, disculpables en moments de forta reacció y d'exaltació

1. DANTIS ALLIGHIERI : *De Vulgari eloquio sive idiomate*. Liber primus, Caput. IX.
2. HORACI : *Art Poètica*, v. 72.
3. DANTIS ALLIGHIERI : *Loc. cit.*, Caput. XI.

devota, s'ha de convenir en què l'empresa fou santament patriòtica, car purificaren el llenguatge, corregint expressions defectuoses y suprimint paraules indecents que el deshonraven; els mots viciosos foren rellevats per mots correctes y adequats, enriquint el diccionari : les frases y expressions grolleres les substituïren per llurs equivalents dignes, hermozejant el llenguatge.

Si l'evolució fa avançar els idiomes ab més o menys rapidesa, segons les necessitats dels mateixos y l'estat psicològic y social del poble que els parla, també els idiomes poden ésser víctimes de la regressió que fatalment va modificant-los y estraient-los d'una manera paulatina y constant, car els anys pera les llengües tampoc passen debades, ab l'aggravant, pera l'idioma català, que cap llengua pot romandre pura estant continuament en contacte íntim y sofrint l'hegemonia d'una llengua diferent, per dissemblances que existeixin entre les dues, si bé és veritat que la fonètica, com succeeix en el nostre cas, pot actuar de causa providencial retardadora en la tasca nociva d'assimilació, que encara que ab dificultat, desgraciadament avança. És per aquest motiu que els pobles, geogràficament situats entre fronteres de llengües diferents y sofrint el domini polític absolut d'un altre poble fronteriç, també de llengua diferent, ço que suposa importació de funcionaris de tots els rams, tenen necessitat imprescindible de sovintejar la revisió del seu propi verb, purificant-lo de mots y formes exòtiques, com tenen necessitat d'ésser dragats sovint els ports de mar propers a desembocadures de rius y sotmesos a especials y determinades influències meteorològiques.

* * *

¿Som mereixedors els catalans de tots els estaments y gerarquies, nascuts en tots els indrets de Catalunya, de que ens sia retornada l'oficialitat de la parla nostra? ¿Havem fet y fem els merescuts acataments y reverències al propi y natural llenguatge?

Devem ésser francs y palesar ab ardidesa la nostra culpa furgant fins el fons de la nafra espiritual, per dolorosa que sia l'exploració, y així aquest dolor, aquesta vergonya, potser es transformarà en coratge y voluntat pera redimir-nos y podrem esmenar la nostra conducta de desarrelats, inconscients els més, cíncics els altres. «Sóc partidari que si d'un fet veritable ne resulta escàndol, és preferible deixar néixer l'escàndol que renunciar la veritat».*

De sempre, els catalans, encara més que els altres pobles llatins, havem tingut la trista fama de flastomar; és un vergonyós privilegi que boi constitueix una de les nostres característiques ètniques. El qui fos fatalista, podria creure que portem el jou inexorable del determinisme, que si bé ens deslliuraria de responsabilitats, ens faria impossible tota esperança de redempció.

* GREGORI EL GRAN : *Sèptima Homelia*, § 5.

Alfons II, en la Cort de Montsó, any 1289, ordena y estatueix «que algun Hom no diga mal de Deu, ne de Nostra Dona Sancta Maria, ne de algun altre Sanct, o Sancta, e qui ho fara, si es Cavaller o fill de Cavaller, o ciutada, o bon Hom de Vila, pac vint sous, e si es altre Hom, pac deu sous, e si pagar nols pot, prena deu açots en la Plaça: e la pena demunt dita sie guanyada al Senyor del Loc hon ho dira, e de aquells encara, que de aytals penas, o de semblants han usat, e acostumat de haber, o rebre part.»¹

Pere terç, en l'any 1363, també en la Cort de Montsó, disposa : «Qui paraules nefandissimas, Deu Omnipotent, e la Benaventurada Verge Maria, e la sua Virginitat tocants, e los Sancts, e las Sanctas de Deu, dira, si ab proposit ho dira, sens speranza de alguna venia, o perdo que muyra, si en joc, baralla, o en altra manera per ira, o per cas ho dira, portant per mig de la lengua una verga de ferro sie scobat.»²

Ferrando I, en la Cort de Barcelona, any 1413, se ratifica en les ordinacions esmentades, fetes en les Corts de Montsó per sos antecessors Alfons II y Pere III, y ordena «en major observatió de las ditas cosas, que los Officials Ordinaris de las Ciutats, Vilas e Locs de Cathalunya, en lo principi de lur regiment sien tenguts jurar, e juren specialment servir ab acabament totes e sengles cosas desus, e dejus contingudes : sien encara tinguts cascun Any, dins vuyt dies ans de la Nativitat de Nostre Senyor Deu, las ditas Constitucions, e la present per tots los Locs acostumats de lurs jurisdiccions, a fi que per algun en alguna manera nos puxa ignorantia allegar: provehit encara, que si los dits officials en las cosas sobreditas, o en alguna de aquellas exequidoras negligents seran trobats, incorregan sens tota remissio pena de privatio de lurs officis».³

En una de les crides fetes pel lloctinent de l'emperador Carles I d'Espanya, D. Perefan de Ribera, Marquès de Tarifa, castigant l'adulteri, el concubinatge, el joc, l'usura, etc., també estatueix y ordena «que ninguna persona de qualsevol grau stament o condicio sia no blasfeme ni altrament jure lletjament per nostre senyor Deu, ni per la Sanctissima Verge Maria Senyora y advocada nostra : ni per los sancts; sots pena que'ls será clavada la llengua o seran açotats publicament e altra pena atesa a la qualitat de la blasphemia y jurament y de la persona que tal blasphemia o jurament haura hoyts que ho hage a denunciar de continent a la Regia cort sots pena de sexanta sous, o altre arbitraria a sa senyoria y al real Consell». Regnant Felip III, diu el Duc d'Alburquerque, lloctinent y capità general : «Y com per lo detestable crim de blasfemar, jurar o renegar de nostre senyor Deu trameté nostre senyor grans plagues y persecucions en la terra. Per tant y altrament sa Excelencia volent que tant detestable crim y ofensa de Deu sia extirpat y los juradors y renegadors sentan alguna pena de tanta ofensa, precehint deliberacio y con-

1. *Const. Cathal.*, libre IX, títol II, cap. XXX.

2. *Const. Cathal.*, libre IX, títol II, cap. X.

3. *Const. Cathal.*, libre IX, títol II, cap. I.

clusio en lo sacre real Consell feta, diu y mana a tothom generalment que ninguna persona de qualsevol stament, grau o condicio que sia, no blasfeme ni altrament jure letjament per nostre senyor Deu y per la santissima Verge Maria Senyora y advocada nostra ni per los sants, sots pena quels sera clavada la llengua o seran açotats publicament o altra pena major o menor etc. Y qualsevol persona que tal blasphemia o jurament haura oyt, que hagen a denunciar encontinent a la regia cort sots pena de sexanta sous.»¹

Després de l'interregne, ab termes quasi iguals, y sobretot ab idèntiques penes, se parla dels blasfemos, juradors y renegadors, en el cap. XXIII dels *Edictes e crides* del lloctinent de Felip IV, Marquès de Olias y Mortara (B.^a MDCLVI) y en los *Edictes e crides* (cap. XXV) del Marquès de Castelrodrigo (B.^a 1663), també lloctinent del mateix rei.

En els Edictes reials fets en nom de Carles II, per lo Comte de Fontclara, virrei y capità general de Mallorca, publicats en 1671, en el cap. II, fa referència als blasfemos: «Item com per lo abominable crim de la Blasfemia Jurar o Renegar de Deu Nostre Señor tramet sa Divina Magestat grans plagues y persecucions en la terra. Per tant, y altrament volent sa Señoria Illustrissima que tant detestable crim y ofensa de Deu Nostre Señor sia extirpat; Diu y mane a tot hom generalment que alguna persona de qualsevol estament o condicio sia no blasfeme ni altrament jure lletjament per Nostre Señor Deu; Ni per la Santissima Verge Maria, señora y advocada nostra, ni per los Sants, sots pena pera'l Blasfemador si sera Militar de un mes de preso y 50 lliures de pena; y sino será Militar de estar al Costell una hora ab mordasses a la llengua y 5 lliures als Cofrens Reals aplicadores: Y per el jurador de estar deu dies a la preso y de semblants 5 lliures als Cofrens Reals aplicadores. Y los qui oiran dits Blasfemadors, los hauran de denunciar a hu dels Magnífichs Jutges de Cort, sots pena de cent sous y vint dies de preso.»

Además de les disposicions que ab caràcter general dictaven pera llurs regnícols, el poder reial y sos delegats, fins a últims de l'any 1560 les autoritats municipals publicaven les llurs, pera els sotmesos a la llur jurisdicció.

El govern de la ciutat de Barcelona, ja en l'any 1296, pren acords prohibitius contra la blasfemia, y al néixer el segle XIV, els concellers y prohomens ordenen «que nulla persona estranya ne privada no gos dir mal de deu ne de nostra dona sancta maria ne de sos sants a joch ne en altre manera». El contraventor será condemnat a pagar una multa, y en cas de no pagar-la «sera escobat cavalcan en un ase ab un ferre en la lengua e estant tot nuu en bragues al costell III dies».² Aquestes ordres del Concell se repeteixen en els anys següents ab lleugeres variants en la redacció, com

1. *Edictes e crides fetes y publicades per manament del Excm. Sr. Don Fco. Fernandes de la Cueva, Duc de Alburquerque, etc. Lloctinent y Capita General de la S. C. y R. Magestat en lo Principat de Catalunya y Comtats de Roselló y Cerdanya*, cap. LVIII; Barcelona, any MDCXVI.

2. Arx. Mun. Bar. : *Delliberacions*, anys 1301-1303, lligall fol. III.

ésser escobat «sens ferir», y indicant que el lloc del costell és «devant lo porxe de la mar». La pena es detalla, dient que el delinqüent estarà «a pa e aygua» y que anirà cavalcant «ab la cara girada derrera e ab un fus de ferre pel mig de la lengua».

Se coneix que aquestes disposicions no bastaven, car la blasfemia s'estenia, essent variades les seves formes de cristallisació; y en 1338, además de la prohibició que porta la rúbrica *De dir mal de deu*, que és una repetició de les prohibicions contingudes en anys anteriors, s'hi afegeix a continuació la rubricada *De jurar lo cor de deu*, y que és com segueix: «Item que neguna persona de qualque condicio sia no gos jurar lo cor de nostre senyor salvador nostre ne de la beneyta verge nostra dona sancta maria mare sua ne lo cap ne altres membres o partides de lurs cors ne dir paraules orribles ne odioses dells a joch ne en altre manera. E qui contra fara pagara per ban X sous per cada vegada. E qui lo dit ban pagar no pora estara I dia al costell de la mar. Del qual ban haura la meytat lo veguer e laltre meytat lo acusador.»¹

Els bandos continúen repetint-se cada any, si fa no fa ab la mateixa fórmula, fins a suprimir la pena pecuniaria — que més endavant retorna — modificant-se la corporal: «es vedat, prohibit e inhibit blasfemar renegar despitar o vilment e lege jurar nostre senyor deu la sagrada verge maria e los dits sancts e sanctes de paradís sots pena o ban per la primera vegada de estar VIII jorns en la preso menjant solament pa e aygua. E si continuant lur culpa torneran altre vegada renegar o jurar segons dessus es dit seran assotats per la ciutat ab un graffi en la lengua.»² Per semblant se prohibeix jurar pels «cap, fetge o altres membres nostre senyor deu la sagrada verge maria sants e santes de paradís sots ban o pena per quiscu e per quiscuna vegada de agenollarse en terra e agenollat dir una avemaria besant la terra en lahor e gloria de deu lo qual en dites coses hauran offes. E si dites coses no volran fer seran mesos en la preso en la qual staran per tres dies continuos sens tot compost.»³ Abdúes ordinacions foren publicades a 5 de desembre de l'any 1472.

A últims del segle xv se torna de bell nou a la pena pecuniaria, y ja 's fan distincions de classes, ab la particularitat de castigar, ab penes corporals públiques, als delinqüents qui són homes de peu, y ab penes privades o complides dintre la presó, als homes honrats o de paratge: precisament tot lo contrari de lo que havia d'ésser, car en delictes d'aquesta mena, la pena deuría estar en relació directa ab la categoria social del delinqüent. Además, també fan obligatoria la denuncia, ço que sens dubte 's convertí en dèu inestroncable de petites passions y en *fomes* de venjances personals. «Ço es que tots aquells qui nostre senyor deu e la sua mare e sancts blasfemaran e jureran si seran homens de peu paguen per la primera vegada cinquanta sous e si pagar nols poran hauran a rebre XXX assots. E la segona vegada corre-

1. Arx. Mun. Bar.: *Delliberacions*, anys 1338-1339, fol. VI.

2. Arx. Mun. Bar.: *Ordinacions e bans*, 1471-1479, fol. VI v.

3. *Loc. cit.*

guda la vila ab assots e la terça vegada ab un graffi en la lengua. E si altre vegada seran en tal crim trobats ultra lo correr la vila stiguen de matí fins al mig jorn al costell ab lo dit graffi. E si seran homens honrats o de paratge que la primera vegada paguen C sous e si pagar nols poran stiguen en la preso ferrats deu dies a pa e aygua e la segona CC sous e stiguen XX dies en la preso com dit es. E la terça paguen CCCC sous o stiguen L dies en la manera dessus dita. E aquells qui jureran no legement sino trencant nostre senyor deu e la verge maria per membres paguen quiscuna vegada V sous o stiguen un jorn ferrats en la preso apa e aygua. E los qui so hoyran lo han adenunciar e sino ho fan han a pagar quiscuna vegada V sous o stiguen ferrats un jorn en la preso apa e aygua segons aquestes coses e altres en les dites constitucions e actes de cort es mes largament mencionat.»¹ Aquesta ordinació fou publicada a 26 de febrer en 1490.

El corredor de la ciutat Jachme Canals, acompanyat de dues trompetes, publicava el dia 14 de febrer de 1506, pels llocs acostumats, la següent crida : «Ara hoiats tot hom generalment per manament dels honorables mossens lo Regent la Vegueria batle e mostaçaff de la ciutat de Barchinona ço es de quiscu dells tant quant se sguarda alur jurisdicció. Que com sia cert que los flagells e punicions que per la permissio divina son tramesos e donats als pobles venen per los peccats comesos en perjudici de la sua divina magestat segons per la sagrada scriptura es testificat. E per experiencia en lo temps passat es stat vist. Per tant los honorables consellers e prohombres de la dita ciutat entenents ab suma vigilancia en apartar de la dita ciutat tots mals custums y posar aquella en tal orde que placada la misericordia sua li placia preservar la dita ciutat de tots mals que seguir se porien aderints a les sanctes e loables ordinacions per los consellers e prohombres de la dita ciutat e predessors lurs fetes y aquelles en quant mester sia confirmants Statuhiren y ordenaren que daciavant no sta licit o permes a persones algunes de qualsevol stament grau o condicio sien jurar renegar o despitar de nostre senyor deu ni de la sanctissima verge maria mare sua ni de Sancts o Sanctes de paradis ni per caps o altres membres de aquell. Encorregan en ban de X sous per quiscuna vegada e sino ls poran pagar haien star per cinc dies continuos en la preso dejunant apa y aygua. E los qui diran paraules mes greus contra deu o la Verge maria dient no ha poder malgrat ne haia: renechs o altres semblants paraules leges haien a pagar quiscuna vegada cinquanta sous. E si nols poran pagar haien star X dies continuos en la preso dejunant apa y aygua. E si diran paraules mes nefandissimes contra nostre senyor deu o la Verge maria sien punits segons les Constitucions de Cathalunya sobre aço fetes.»² L'última crida que consta en l'Arxiu Municipal barceloní és molt semblant a l'anterior, y fou publicada pel trompeta de la ciutat Johan Duran pels llocs acostumats ab sò

1. Arx. Mun. Bar. : *Ordinacions e bans*, 1481-1499, fol. CXI.
2. Arx. Mun. Bar. : *Ordinacions e crides*, 1499-1510, fol., CXVI v.

de dues trompetes, a 12 del mes de setembre de l'any 1560. La sobtada supressió pel govern de la ciutat de crides y acords referents a la persecució de la blasfèmia, fa suposar que el rei Felip II la confià, apart dels seus lloctinents, al Tribunal de l'Inquisició, rellevant d'aquesta tasca als concellers barcelonins.

Els precedents testimonis documentals dels poders municipal y reial, són elements de judici abastament pera fer-se càrrec de lo arrelada que estava la costum de blasfemar entre els catalans de l'avior. Desgraciadament aquesta costum és arribada a nosaltres sense deficiències, íntegrament, puix cal confessar, com ja diguí en una de les oracions inaugurals passades, parlant de l'*Ètica en el lèxic catalanesc*, que actualment tenim en terres de llengua catalana un esplet abundós de mal-parlats, esplet que no pertany a una classe determinada y que no guarda cap relació ab l'instrucció rebuda, ni tampoc ab els anys viscuts, ja que el renegar és un trist privilegi de totes les edats y de tots els estaments. El llenguatge llur consisteix en una serie inacabable de flectomíes intercalades ab paraules grolleres y tabernaries, que donen a les converses un repugnant caient d'ordinariesa.

Els qui així parlen, o millor dit, mal parlen, obliden o desconeixen els respectes que ens ha de merèixer la nostra llengua, que si ara la veiem mesquineta y arraulida dintre el sagrat de la llar, vivint del record de passades grandeses y d'incertes esperances en l'esdevenidor, habillada, més que ab modestia, ab pobresa, suportada ab resignació y mantinguda ab la serena dignitat del qui té una gloriosa historia, fou en altre temps un instrument poderós de civilització mediterrània. Ella, la nostra llengua, ens remembra a tothora que de les de parles vulgars, fou la primera que entrà, ab les banderes desplegadas y ab tots els honors que's mereixia la seva alta gerarquia, dintre les cancelleries, rompent la muralla llatina que les encerclava; ella rebé la pleitesia del mestre y conseller del gran mestre, Ser Brunetto Latini, per les seves virtuts excelses y la seva bellesa incomparable; ella fou la que perpetuaren les obres d'En Lull y la *Crònica* del Rei En Jaume, y les plomes d'En Muntaner y l'Eximenis, l'Ausias March y En Verdaguer.

Els estadistes podran negar-li el dret a la vida oficial, però els nostres literats, historiadors y poetes, l'han feta immortal. Ella romandrà per damunt de tot : passaràn els Estats, els governs y els pobles : desapareixerà Catalunya, si voleu, englutida com novella Atlàntida, y la llengua catalana quedarà com una fita indestructible, reveladora a les generacions del pervindre, que en el concert mundial ha existit una nacionalitat prepotent.

«Bé ho sabeu vosaltres — parla l'Emile Trolliet — al costat y damunt del sòl del territori que és veritat que cal guardar o reivindicar ab cura extremada, hi ha un altre patrimoni d'ordre intel·lectual y moral, no menys gloriós, no menys sagrat que és precís també idolatrar, conservar, y si convé, enriquir-lo; y de la mateixa manera que la bandera és el símbol d'una d'aquestes patries, la llengua és el símbol de l'altra. Les llengües són com les banderes de les patries ideals. Y aquestes banderes són

encara les més durables. Busqueu les àligues romanes a les espones del Rhin o del Danubi, y àdhuc del Tiber. La tempesta de les invasions les ha destruïdes y englutides per un mai més. Y ara, escolteu el murmuri que ha surtat, aquest rès que ha sobreviscut : és un vers de Virgili o de Lucreci... y tota l'onada dels barbres no ha pogut ofegar-lo.»

Mireu com parlava del català l'il·lustre professor de la Facultat de Lletres de l'Universitat de Dijon : «Mentres que la llengua francesa (dels segles XIV y XV) encara està incerta, indecisa, obstruïda, la llengua catalana és compacte, ràpida y precisa. Mentres el francès manca singularment encara de consistència y sembla que no's pugui desfer de no sé quin aspre regust, el català és ferm, saborós, y si així haig de dir-ho, està perfectament en disposició. Ell dóna la sensació de lo definitiu tant com el francès del XVII o del XVIII segle.

En fi, a l'acabament de l'Edat Mitja el català 's fa, en tota l'accepció de la paraula, una llengua moderna, y de la mateixa manera que Catalunya ha precedit els altres pobles en el camí moderníssim de les institucions parlamentaries, ella ha també, en virtut de la mateixa precocitat, precedit els altres pobles pel tremp de sa llengua nacional : aquesta llengua, qual metall tan pur, tan sòlid y tan sonor estava disposat pera proporcionar — si no hagués estat massa aviat trencat o deformat per aconteixements d'ordre històric — l'instrument indispensable a l'esplendor d'una civilització.»*

Aquests títols d'honor de la nostra llengua, són perdurables y existeixen malgrat la modestia de les seves actuals vestidures, que no li poden dissimular l'elegancia y distinció d'una princesa.

Gran mal se'n fan de macular-la alguns catalans, ara que la veuen pobre y sense defensa, atacada pels forans, que li barren el pas perquè no pugui a *estrados* ni a la càtedra, ni entri en cap lloc oficial, com si fos una dòna bordellera! Que em perdonin els meus compatricis qui malparlen el català : fer lo que ells fan, no és noble y diu molt poc en favor de la llur cavalleriesitat. Els qui insulten el propi y natural idioma, que en temps passats visqué una vida esplendent, auriolat de prestigis y que ara contempla restringida la seva sobirania y mutilat el seu patrimoni, veient-se obligat a viure reclòs dintre les parets del seu pairal, patriòticament són mals catalans y socialment demostren deficiència d'educació. No obstant, sovinteja la paradoxa que les castes orelles d'aquests catalans malparlats, s'ofenen púdicament oint parlar castellà a qualques de llurs conciutadans, sense fer-se càrrec que s'està incapacitat pera actuar de vestal, quan no's té la deguda devoció a la Deesa. El foc sagrat de la llengua no's pot mantenir ab mots que, desnaturalisant-la, la bastardegin, car semblants mots són com la llenya verda posada a la llar, que no resplandeix ni

* JOSEPH CALMETTE : Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana. Comunicació : *Les documents épistolaires d'archives et l'histoire de la langue.*

escalfa, però, en canvi, tot ho fuma, fa llagrimejar y, ab sos espetecs, molesta.

Serí pueril creure que sols la Catalunya té el privilegi de flectomar y de parlar malament : és un flagell que sofreix tota l'humanitat, però en gran escala els pobles llatins, com ja havem dit abans : però d'entre els llatins, els catalans tenim el baix deshonor de distingir-nos. Reconeixent que el malparlar — àdhuc prescindint de l'ètica — és sempre nociu a la llengua que's parla, s'ha d'acceptar, per més que ens dolgui, que la nocuitat augmenta en grau superlatiu, y ofereix molta més gravetat, quan la llengua propia està intervinguda per una altra llengua que és l'oficial. Fa mala obra qui gasta cabals en platxeríes y disbauxes : però la fa pèssima qui els hi gasta tenint l'hisenda hipotecada.

Jo estic plenament convençut que contra aquesta pruhija, contra aquesta rutina insana de parlar malament y de flastomar, s'alçarà una reacció saludable, galvanitzant, estimulant els catalans qui encara tenen — y són l'immensa majoria — consciència plena de la propia dignitat, que colectivament és la dignitat de Catalunya, d'aquesta Catalunya, barreja heteròclita de vicis y de virtuts, de grans qualitats y de greus defectes. Pera assolir aquest fi, no's necessiten gramàtiques, ni vocabularis, ni historia de la llengua, ni literatura catalana, ni càtedres de lingüística y de fonètica y de filologia : cal solament posseir força de voluntat y el sentiment del propi respecte, car no és cap problema d'ensenyança, és un problema d'higiene : no és un afer d'instrucció, és un afer d'educació.

Si la cobejada reacció no vingués y l'infecció de la llengua materna seguís fatalment son curs, jo, que estimo moltíssim el meu idioma nadiu y que sento per ell una adoració de fanàtic, tindria el sentiment de preferir que el català desaparegués de l'estol de les llengües parlades, abans d'esdevenir, ab la seva disfressa grotesca, la riota commiserativa y el menyspreu dels altres pobles.

* * *

No és solament malparlant-la que s'agreuja una llengua, sinó que també s'agreuja despreciant-la, ço és, substituïnt-la voluntariament per una altra. És vella la moda de les parles exòtiques, car tots els pobles han tingut y tenen mentalitats propenses a posar-los en condicions de receptivitat, que quasi sempre han resultat migrades y ridícoles.

Els gentilshomes londonencs dels temps de Shakespeare, esmerçaven molts mots italians en llurs converses; els cortisans de Lluís XIII se vantaven de parlar espanyol — que deien ells —; els magnats russos de Pere *el Gran* brodaven llur dicció eslava ab paraules franceses, com feien ab l'alemany alguns ciutadans de Berlín, durant el regnat de Frederic, l'amic de Voltaire. Per cert que l'afició alemanya a parlar francès donà lloc a una sàtira brutalment pintoresca de Moscherosch, endreçada als alemanys : «Oh, que en són d'estúpits! Quin és l'animal que, pera plaure

a un altre, canvíi de llenguatge? Haveu sentit mai que el gat lladri pera fer-se agradable al gos, o que el gos mioli pera plaure al gat? Y, mentrestant, el temperament de l'alemany y el del francès són com gat y gos.»

Les insignificants epidèmies indicades, produïdes per llengües forasteres, no tingueren en llurs països ni transcendència, ni significació, perquè no integraven cap perill. Se limitaven a ésser una penyora del senzill snobisme pedantesc d'uns quants excèntrics, que passà sense deixar-hi estela per manca d'ambient. Ço que passa a la nostra terra, és molt més greu : és una endemia que patim fa anys, eminentment contagiosa, altament nociva a Catalunya, y que en lloc d'atenuar-se, augmenta en extensió y en intensitat. Jo considero quasi tan culpables com els catalans renegadors y malparlats, els qui, sense que els hi obligui la cortesia o el càrrec que exerceixen, sols per una vanitat mal entesa, creuen que el parlar castellà els fa més distingits, més aristòcrates, y ab aquest convenciment, menyspreuen el català y àdhuc sense saber-ho, ofenen el castellà, parlant-lo ab manifestes incorreccions de lèxic, de sintàxis y de pronunciació; aquesta sobretot, fa que no puguin dissimular que són catalans quan parlen castellà, perquè encara que el parlin correctament, l'atavisme pot més que la voluntat llur, que és ço que ja havem apuntat succeeix ab els individus de raça jueva.

Contribueixen també a engroixir la falange dels qui repudien la llengua catalana, els pobres d'esperit, infeliços esclaus de la llei del mimetisme, necessitats sempre de model pera imitar-lo o de consuetudina pera seguir-la. Entre uns y altres, són llegió en la nostra terra els mereixedors de l'anatema del Dante als italians, qui en son temps parlaven la llengua de Provença : «A perpetual infamia y depressió dels malvats homes d'Italia, qui alaben la llengua dels altres y menyspreuen la llur.»*

És altament instructiu y al mateix temps acòra, escoltar molts aristòcrates y també molts burgesos adinerats, conversar en l'intimitat familiar, en les tertulies y en els llocs d'esbarjo : la nostra llengua s'hi sent rarament, y quant per atzar se la sent, poques vegades mereix que li sia concedit l'honor del diàleg. Y són elegants damiseles d'ara, qui demà, matrones, plasmaràn l'ànima y el cor de molts catalans de l'esdevenidor, y distingits jovincels, figures socials de la Catalunya futura, els qui porten les regnes d'aquesta perversió, rumbejant orgullosos un estigma infamant, com si fos un distintiu honorífic : arribant fins a l'extrem vergonyós de castellanisar els noms de familia, molts d'ells pregonament arrelats a la terra catalana. Això sí, parlen cridant, perquè tothom s'enteri que ells no parlen català... y de lo que s'entera tothom, és que no parlen castellà.

El provincialisme ridícol d'acceptar un llenguatge que no és el propi, y ab el qual no pot ésser perfecte la sublim transfiguració del pensament, s'ha contagiats també entre els qui tenen l'alta missió d'endreçar la paraula de Déu a les multituds

* DANTE ALLIGHIERI : *Il Convito*, Trattato primo. Cap. XI.

desde la Sagrada Càtedra, oblidant que als Apòstols els fou concedit l'ús de totes les llengües pera evangelisar els pobles, y no fou concedit als pobles el coneixement de altres llengües pera capir els Apòstols. La sabiesa dels Concilis generals y provincials, també ordenà que's prediqui en la llengua del país, y és opinió de l'eximi Dr. Torras y Bages que «L'artifici mai iguala a la naturalesa, y l'ús d'una llengua que no és la propia, ni del predicador ni de l'oient, és causa d'un veritable entorpiment en la transmissió de la fe y de la pietat.»*

Tenint, com per dissort tenim, una llengua oficial imposada, és molt més greu que els nacionals l'adoptin renunciant la llur. Ciceró censura els romans qui substituïen el llatí pel grec; en el primer llibre del tractat filosòfic, dedicat a Brutus, *Dels veritables béns y dels veritables mals*, explica l'anècdota històrica contada per Lucilius : El romà Albucius, partidari de la parla grega, se trobà a Atenes ab el pretor Scèvola, y aquest, romà convençut, li digué : « — Vós haveu preferit, Albucius, d'ésser nomenat grec, en lloc de romà y sabí, compatriota de Poncius, de Tristannus, centurions, homes cèlebres, els primers de la ciutat y quals mans s'han honorat sostenint les àligues. Un pretor de Roma vos saluda en grec a Atenes, quan vos l'empreneu; Salve, Titus!» Els líctors, tota la companyia, la cohort entera, repetiren a chor : «Salve, Titus!». Y afegeix el gran orador llatí : «Mucius tenia raó de sobres, y jo no'm sé avenir a veure l'insolent desdeny de certes gents per tot ço que és romà. No és pas aquest el lloc pera tractar de semblant assumpte; però jo he sempre cregut, y sovint me'n he convençut, que no solament la nostra llengua no és pobre, com vulgarment se creu, sinó que ella és més rica que la llengua grega.» Però el grec no era oficial a Roma. De la mateixa manera el desterrat florentí anatematissava els seus compatricis perquè abandonaven el vulgar italià pel provençal, y tampoc la parla dels trovadors era oficial a Italia. Si l'orador romà y el poeta florentí parlen com parlen de llurs conciutadans adúlter, segons frase d'aquest últim, ¿no és just que nosaltres, espectadors de lo que passa a casa nostra, que per més d'un concepte constitueix una vergonya pera Catalunya, censurem el malifet y alcem una vegada més la veu d'alarma?

Les sensibles claudicacions sofertes per molts de nostres connacionals y que havem indicat lleugerament, són nascudes en gran part de la covardia moral que tan pobríssim concepte fa formar de la nostra ciutadania. Abdicar de les conviccions enfront ridícols convencionalismes, renunciar voluntariament a l'exercici d'un dret imprescriptible y inalienable, pera evitar crítiques impertinents y estultes, negar, com l'apòstol negà al Diví Mestre, la divina parla que és la nostra mateixa naturalesa humana, és altament censurable pera un poble ab propia personalitat y ab pretensions de reivindicar-la.

* * *

* DR. TORRAS Y BAGES : *La Tradició Catalana*.

A les causes indicades de descomposició de la llengua catalana, causes que per si soles l'anemien, se n'hi ha d'afegir d'altres que, encara que no tinguin gravetat, com les exposades, contribueixen a la complicació d'un estat patològic, ja de si prou compromès, augmentant la crisi provocada en el nostre idioma.

És innegable la transformació soferta per la llengua parlada — deixant de banda la turpiloquia — en boca de la major part de nostra joventut, que viu novelles condicions de vida. Extravagants neologismes d'un atreviment insòlit y d'una falta d'ingeni manifesta: una oposició tàcita sistemàtica a fer ús d'atenuacions en els conceptes massa greus y de perífrasis en les frases atrevides; mots de baix *argot*, procedent del poble, apresos ab rapidesa per l'estament superior, abans purista, y d'*argots* sportius y del gran món que del jovent distingit trascendeixen al poble, sempre inclinat a les imitacions, són els que constitueixen la riquesa lexicològica de la generació que puja; aquesta interpenetració, aquesta infiltració recíproca, fa que quasi sia única la llengua parlada, que la majoria usi correntment idèntics termes y locucions, contribuint a que el nostre patrimoni lingüístic llevi menys, no sols per deficiència de conreu, sinó per les malures que a gratcient nosaltres mateixos sembrem a aixam. És un fet social, qual existencia s'ha de reconèixer, si és que volem que desaparegui, per honra y gloria de la llengua nostrada.

No és que jo combati els neologismes propis y que són indispensables pera l'evolució natural de l'idioma, y tampoc ignoro que molts d'ells, provinents dels diferents *argots*, com les flors sortides de l'*humus*, són dignes d'acceptació, tant és així, que la llengua se'ls assimila y els dignifica. Ço que és mereixedor de blasme, és que ensems ab els neologismes útils y correctes, continuament s'enrolen en les rengleres del nostre lèxic, llegions de mots que són el *caput mortuum* dels diferents *argots* que invadeixen el vulgar matern, sotraguejant el seu vocabulari.

Augmenta la regressió del lèxic català, la constant irrupció, en el seu cabal, d'infinitat de sinèdoques obscenes, además del nombre existent, per dissort massa abundós, de blasfematories. Les locucions de doble sentit, que tenen la pretensió d'ésser picaresques, y que resulten d'una vulgaritat manifesta, y les irreverents, que volent demostrar despreocupació, posen en evidencia un atreviment de mal gust. També aporta el seu contingent a la regressió de la llengua materna la mutilació de vocables, ja sia en llur començament, ja sia a llur fi: mutilació que moltes vegades fa difícil, si no impossible, comprendre lo que pretenen expressar. Y aquest escursament el fa tothom, grans y xics, sabis y tontos, homes y dones: tots ne som mestres.

Altres causes hi ha que contribueixen a la corrupció, alteració y transformació regressiva de la llengua catalana; però la llur esmena no depèn de la voluntat, sinó que depèn de l'escola. Jo m'he limitat a escodar a grans trets l'escalaborn pera la purificació del nostre vulgar; el seu perfeccionament gramatical, es tasca que pertany a l'escola portar-la a terme.

* * *

Com les antigues *gens* de Grecia y Roma, el català s'és perpetuat a Catalunya de generació en generació, y malgrat les contrarietats sofertes y les modificacions en el modo d'ésser del poble y les rivalitats d'ordre social, polític y religiós que ens destrueixen, sols la religió de la llengua ens uneix; la seva defensa és potser una de les causes més poderoses pera infondre'ns l'esperit de disciplina, que, com a bons llatins, no's prodiga entre nosaltres. Ella, la llengua, és l'única senyera que per despertar en nosaltres un sentiment natural, ens agarbona, y per ella oblidem diferències de caràcter y disparitats de criteri, en altres casos irreductibles.

Enfront de l'atac a l'idioma, tots els catalans formen, tant els qui el malparlen, com molts qui no volen parlar-lo, y és perquè, en tots, les batallades monòtones y solemnials del seny major han desvetllat el geni de la raça, fent-nos recobrar la consciència de lo que som. Car si és cert que els idiomes poden desaparèixer mercès a causes internes y externes de malaltia, sofrir pregones pertorbacions y grans sotragades, mentres viuen, ab la llur virtualitat íntima n'hi ha abastament pera guarir llurs ferides, sempre que els pobles que els parlen no tinguin, com els masells, la sensibilitat abolida.

Aquest fenomen, observat ja moltes vegades ab motiu d'ofenses inferides a la llengua catalana, y d'intents de novelles mutilacions, fa confiar que els defectes que palesa el nostre poble y les corrupcions del nostre llenguatge, són susceptibles d'esmena, y brollant de bell nou en el cor dels desviats la devoció a l'idioma nadiu, aquest anirà avançant en el seu camí de redempció, y malgrat les vicissituds sofertes y les que puguin esdevenir, perdurarà essent el Verb sagrat de Catalunya; lluitant contra tot y contra tothom, se conquerirà la sobirania perduda, car, com deia en son parlament de gracies dels Jocs Florals el més erudit de tots els castellans de l'actual generació, «les llengües, signe y penyora de raça, no's forgen capritxosament ni s'imposen per força, ni 's prohibeixen ni 's manen per llei, ni 's deixen, ni 's prenen per voler, puix res hi ha més inviolable y més sant en la consciència humana que el *nexus* secret en que viuen la paraula y el pensament. Ni hi ha major sacrilegi y ensems més inútil que pretendre engrillonar lo que Déu ha fet espiritual y lliure: el verb humà, resplandor dèbil y mig esborrat, però resplandor al fi de la paraula divina». Així parlà En Menéndez y Pelayo en els Jocs Florals de Barcelona: és l'homenatge més eloqüent, més sentit y més autorisat que la llengua catalana ha rebut de l'Espanya contemporània, per boca del seu fill més il·lustre.

Nosaltres tenim dret a fer ús de la nostra llengua materna, dintre de Catalunya, arreu ont el Verb de l'home pugui ésser escoltat, y fóra, sempre que's parli oficialment en nom de Catalunya. La Llei li barra el pas en els llocs privilegiats y en els moments solemnes. Però el Dret és immutable y és immortal, perquè prové de Déu; y la Llei és variable y efímera, perquè és obra dels homes. Si tenim virtut y constància, davant la Llei, freda y rígida, s'alçarà vencedor y sublim el sentiment

sagrat y etern del Dret a la llengua, que és el «dret major»* que pot tenir un poble.

A Orient se conta la llegenda de la montanya màgica, que en son cim guarda tres de les meravelles del món : la font de dolls daurats, l'aucell que parla y l'arbre que canta. Si 's volen conquerir aquests tresors, s'ha de pujar la montanya sense girar-se. Són molts els excursionistes que comencen l'ascensió : a les primeres gambades senten veus a llur entorn, violents, imperioses, menaçadores. Si el turista 's commou y mira al seu darrera, sobtadament se transforma en pedra. Hi ha moltes roques negres que omplenen la vessant, y són, petrificades, les malhaurades víctimes de la llur debilitat.

El símbol que's dedueix de la pintoresca y fantàstica rondalla, és el següent: tota idea noble, enlairada, exigeix per part del qui desitja portar-la a terme, sia individu o col·lectivitat, una voluntat solitaria apoiada en ell mateix y acompanyada del complet despreci de les crítiques; una energia freda, que sols conegui la finalitat que's persegueix, y, per últim, la possessió de la rara virtut de la constància impassible, hermosa y admirablement sintetisada en la cèlebre estrofa d'Horaci:

Justum ac tenacem propositi virum...

Redimits de passades culpes y nètcs de cor, emprenguem l'ascensió de la montanya màgica : tinguem tenacitat suficient pera assolir son cim y poder copsar el tresor del nostre Verb, trofeu gloriós reservat als forts d'esperit, als devots fervents, als constants, qui ab la serenitat del just, puguen impassibles devers l'ideal, malgrat l'estulta cridoria.

Treballem tots abnegadament, generosament, dintre la respectiva esfera d'acció, pera fer efectiva la depuració y purificació de la llengua nostrada, y a l'ensem, pera la seva completa reinstauració a Catalunya. Déu faça que la posteritat pugui dir de nosaltres ço que el Petrarca digué dels trovadors provençals:

*a cui la lingua
lancia e spada fu sempre e targa ed elmo.*

SENYORES; SENYORS:

Pera termenar aquest discurs, sia'm permesa la gosadía de dirigir-me als catalans que, respecte la llengua materna, fan mancament a la ciutadania llur, ab les mateixes paraules que l'orador grec per antonomasia acabà una de les cèlebres filípiques, endreçada als fills d'Atenes. «Heus-ací veritats útils, lliurement y senzillament exposades, brollades d'un cor devot y sincer, y no una d'aquestes arengues sembrades d'adulacions, de paranys, de falsetats, que reporten guanys a l'orador y lliuren la Patria a l'enemic. Fills d'Atenes : O renunciieu a vostres funestes hàbituts, o no acuseu de vostres mals sinó a vosaltres mateixos.»

JOSEPH M.ª ROCA

* FREDERIC MISTRAL : *Les Olivades*, La Respelido.

BIBLIOTECA

ENTRADA DE LLIBRES DURANT EL TRIMESTRE OCTUBRE-DECEMBRE DE 1916

OBRES ADQUIRIDES

- Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*. 1913-1914. — Institut d'Estudis Catalans.
- Anuario Español de Seguros*. Año 1916. — Barcelona, Sociedad Editorial Román y Ruíz.
- ARCO (RICARDO DEL). — *Colección de documentos para el estudio de la historia de Aragón*. Tomo XI. *Memorias de la Universidad de Huesca*. Tomo II. — Zaragoza, Oficina Tipográfica de Pedro Carra. 1916. 1 vol.
- ARCO Y MUÑOZ (LUIS DEL). — *La prensa periódica en España durante la guerra de la Independencia. 1808-1814*. Apuntes bibliográficos por... 1 vol. — Castellón, Tip. de J. Barberá. 1914.
- Arxiu d'Etnologia i Folklore de Catalunya*. — *Estudis i materials*. Núm. 1. Curs de 1915-1916. — Vilanova. Estampat per Oliva. 1916. Un follet.
- Arxiu de l'Institut de Ciències*. — Any IV, fasc. 1, 2, 3, 4. — Institut d'Estudis Catalans.
- BENAVENTE (JACINTO). — *Teatro*. Tomo XIII. — Madrid, Librería de los Sucesores de Hernando. 1916.
- *De sobremesa. Crónicas. Discurso leído en los Juegos Florales del Real Sitio de San Lorenzo. Nuevo coloquio de los perros. Palabras, palabras...* Sexta serie. — Madrid, Perlado, Páez y C.^a. 1916.
- BERUETE Y MORET (A. DE). — *Cervantes y su obra. Don Quijote y el pensamiento español, Los Bancos de Flandes, Las teorías estéticas de Cervantes, Los pícaros cervantinos. ¿Qué pensaron de Cervantes sus contemporáneos? La tía fingida*. 1 vol. — Madrid, Francisco Beltrán, Librería Española y Extranjera. 1916.
- Bible (La Sainte)*. — Traduction approuvée à Rome par une commission d'examen nommée par le Souverain Pontife. Nouvelle édition avec introduction, notes complémentaires, appendices, index archéologique, concordances et variantes, par les Abbés Glaire et Vigouroux. 5 volumes. — Paris, R. Roger et F. Chernoviz, Éditeurs. 1917.
- Bibliófilos Españoles (Sociedad de)*. — *Relaciones históricas de América en la primera mitad del siglo XVI*. Publicadas la... 1 vol. — Madrid, Imprenta Ibérica de Estanislao Maestre. 1916

- Biografía del Ilm. Dr. Torras y Bages.* 1 vol. — Vich, Imp. de Llusà Anglada.
- BONILLA Y SANMARTÍN (A.). — *Entremeses de Miguel de Cervantes Saavedra anotados por...* Publícalos la Asociación de la Librería de España. 1 vol. — Madrid. 1916.
- BOYLE (JOHN F.). — *The Irish Rebellion of 1916.* A brief history of the revolt and its suppression. 1 vol. — London, Constable and Company Limited. 1916.
- CARRERAS Y CANDI (F.). — *La Ciutat de Barcelona.* Geografia General de Catalunya. 1 vol. — Barcelona, Establiment Editorial d'Albert Martin.
- CASELLAS (RAIMOND). — *Etapas estètiques.* Tom. II. — Barcelona, Societat Catalana d'Edicions. 1916.
- CEJADOR Y FRAUCA (JULIO). — *Historia de la Lengua y Literatura Castellana. (Épocas de Felipe IV y Carlos II).* Tomo V. — Madrid. Tip. de la «Revista de Archivos, Bibl. y Museos». 1916.
- Cervantes (El Secreto de).* — Historia de un descubrimiento sensacional. Semblanza de su autor D. Atanasio Rivero. Juicios de Ruíz Contreras, Icaza, Blanca de los Ríos, Puyol, Cejador, Unamuno, Rodríguez Marín y otros ilustres cervantistas. 1 vol. — Madrid, Imp. de Juan Pueyo. 1916.
- COMENGE Y FERRER (L.). — *La Medicina en el siglo XIX.* Apuntes para la historia de la cultura médica en España por el Doctor... 1 vol. — Barcelona, Espasa, Editor. 1914.
- Comisión de investigaciones paleontológicas y prehistóricas.* — Notas núms. 4, 5, 6, 7 y 8. Dos folletos. — Madrid, Establecimiento Tipográfico de Fortanet. 1915-1916.
- Memorias núms. 10 y 11. Dos folletos. — Madrid, Est. Tip. de Fortanet. 1915-1916.
- Corán (El).* — *Biblia Mahometana, seguido de la biografía de Mahoma.* Primera versión española anotada y comentada según los más distinguidos comentadores del Corán, por Don Vicente Ortíz de la Puebla. 1 vol. — Barcelona, Imp. de «El Porvenir» de la Vda. Bassas, a cargo de J. Medina. 1872.
- CORTEJÓN (CLEMENTE). — *El Ingenioso Hidalgo Don Quijote de la Mancha, compuesto por Miguel de Cervantes Saavedra.* Primera edición con variantes, notas, y el diccionario de todas las palabras usadas en la inmortal novela, por... continuada por Juan Givanel Mas y Juan Suñé Benages. 1605 a 1913. 6 vols. — Madrid, Victoriano Suárez.
- COSTA Y LLOBERA (MIQUEL). — *Sermons panegírics.* 1 vol. — Biblioteca Foment de Pietat Catalana. Editorial Ibèrica. Barcelona. 1916.
- CUEVAS, S. J. (P. MARIANO). — *Cartas y otros documentos de Hernán Cortés, novísimamente descubiertos en el Archivo General de Indias de la Ciudad de Sevilla, e ilustrados por...* 1 vol. — Sevilla, Tipografía de F. Díaz y C.^a. 1915.
- DAVENPORT WHELPLEY (JAMES). — *El Comercio del Mundo.* Versión castellana de Enrique Massaguer. 1 vol. — Barcelona, Editorial Minera. S. A.
- Diccionari Aguiló.* — Materials lexicogràfics per Marià Aguiló y Fuster. Fascicle 4. — Barcelona, Biblioteca Filològica de l'Institut de la Llengua Catalana. Institut d'Estudis Catalans. 1916.
- ESPLUGUES (P. MIQUEL D'). — *Semblances. En Maragall. El Cardenal Vives. El Bisbe Torras.* 1 vol. — Barcelona, Editorial Ibèrica. 1916.
- FARINELLI (ARTURO). — *La Vita è un Sogno. Parte prima, Preludi al dramma di Calderón. — Parte seconda, Concezione della vita e del mondo nel Calderón. Il dramma.* — Torino, Fratelli Bocca, Editori. Milano-Roma. 2 vols.

- FONTANELLA (JOAN PERE). — *Tractat dels pactes nupcials o capítols matrimonials, que escrigué Joan Pere Fontanella*. Estudi i notes per Francisco Maspons i Anglasesell. Vol. I. — Barcelona, Editorial Ibèrica. 1916.
- GEORGE (DAVID LLOYD). — *La victoria en marcha*, traducido de la recopilación hecha por F. L. Stevenson por Vicente Clavel, con un epílogo de Gabriel Hanotaux. 1 vol. — Valencia, Editorial Cervantes. 1916.
- LÓPEZ BARRERA (JOAQUÍN). — *Cervantes y su época*. Lecturas cervantinas por... catedrático de Instituto. Biblioteca Hispano-Americana de divulgación. — Madrid, Imprenta de los Hijos de Gómez Fuentenebro. 1916.
- MARDEN (ORISON SWETT). — *El éxito comercial*. Traducción directa del inglés por F. Climent Tetter. — Barcelona, Librería Parera. 1917.
- MASPERO (G.), MICHELET (J.), RENAN (E.), DURUY (VÍCTOR), etc., etc. — *Novísima Historia Universal desde los tiempos prehistóricos hasta nuestros días*. Traducción de Vicente Blasco Ibáñez. Tomo IX. *El Renacimiento y la Reforma, los nuevos Mundos*. 1 vol. — Valencia, Prometeo, Sociedad Editorial.
- MILEGO (JULIO). — *El Problema Catalán. ¿Separatismo o Regionalismo?* Antecedentes y estado actual del problema. Textos de Almirall, Prat de la Riba, Doctor Robert, Salmerón, Sol y Ortega, Cambó, Maura, Canalejas, Lerroux, Melquíades Álvarez, Alcalá Zamora, Unamuno, Azorín, etc. Letra de «Els Segadors». Las Bases de Manresa y el Programa del Tívoli. — Madrid, Biblioteca Nueva. 1916. 1 vol.
- MONSERDÀ DE MACIÀ (D.). — *Tasques socials*. Recull d'articles, notes rurals i conferències per... amb una carta-pròleg del Pare Ignaci Casanovas. 1 vol. — Barcelona, Miquel Parera. 1916.
- MORLEY (CAPITAN). — *La guerra de les nacions*. Historia documentada. Tomo II. — Barcelona, Societat Catalana d'Edicions. 1916.
- OBERMAIER (HUGO). — *Los glaciares de Sierra Nevada* por... en colaboración con Juan Carandell. 1 foll. — Madrid. 1916.
- OLIVER (MIGUEL S.). — *Vida y semblanza de Cervantes por...* Edición ilustrada. — Barcelona, Montaner y Simón, Editores. 1916.
- PIÑA DE RUBÍES (L.). — Trabajos del Museo Nacional de Ciencias Naturales. Serie geológica n.º 16. *Litoquímica de la Sierra Kalpak-Kazansky (Rusia)*. — Madrid, 1916. Un follet.
- POE (EDGAR A.). — *Histories extraordinaries*, traducció de Carles Riba. 1 vol. — Barcelona, Societat Catalana d'Edicions. 1916.
- REY PASTOR (J.). — *Fundamentos de la geometría proyectiva superior*. — Laboratorio y Seminario Matemático. Publicaciones : tomo 1.º. Madrid, Establecimiento Tipográfico de Fortanet. 1916.
- RIBER (LLORENÇ). — *Vida i actes del reverent mestre i benaventurat martir Ramon Lull*. 1 vol. — Mallorca, Imp. J. Tous. 1916.
- SAGARRA (FERRÀN DE). — *Sigillografia Catalana*. Inventari, descripció i estudi dels segells de Catalunya per... Vol. I. — Barcelona, Estampa d'Henrich i C.ª. 1916.
- SUARES (ANDRÉ). — *Don Quijote en Francia*. Traducción y palabras preliminares de Ricardo Baeza. 1 vol. — Madrid, «Minerva». 1916.
- TORRAS Y BAGES (ILM. DOCTOR). — *Obres Completes*. Tomos VII y VIII. — Barcelona, Editorial Ibèrica. 1916.

- TRENT (WILLIAM). — *Historia de la Literatura en los Estados Unidos*. Versión castellana con autorización del autor por Francisco Lombardía. 1 vol. — Madrid, Sociedad Española de Librería.
- UNAMUNO (MIGUEL DE). — *Ensayos*. Tomo 3.º. — Madrid. Publicaciones de la Residencia de Estudiantes. 1916.
- VIQUEIRA (VICENTE). — *Un nuevo factor de la memoria de identificación*. Anales, tomo XVI, M.ª 3.ª. — Madrid. 1916. Un follet.
- VIVES (LUIS). — *Tratado del alma*. Traducción por José Ontañón, prólogo de Martín Navarro, introducción por Foster Watson. 1 vol. — Madrid, Ediciones de «La Lectura». 1916.
- Vocabulari Català-Alemanys de l'any 1502*. — Edició facsímil segons l'únic exemplar conegut, acompanyada de la transcripció, d'un estudi preliminar i de registres alfabètics, per Pere Barnils. 1 vol. — Barcelona, Biblioteca Filològica de l'Institut de la Llengua Catalana. Institut d'Estudis Catalans. 1916.
- WERNERT (PAÚL). — *Representaciones de antepasados en el arte paleolítico*. 1 foll. — Madrid. Museo Nacional de Ciencias Naturales. 1916.
- ZULUETA (ANTONIO DE). — *Trabajos del Museo Nacional de Ciencias Naturales. Serie zoológica n.º 26. Sobre la estructura y bipartición del Nyctotherus Ovalis Leidy*. Un foll. — Madrid. 1916.

DONATIUS

- ALBA (SANTIAGO). — *Un programa económico y financiero*. Enunciación ante el Senado (5 de junio de 1916.) Lectura y exposición ante el Congreso (30 de septiembre de 1916). — Madrid, Sobrinos de la Sucesora de M. Minuesa. 1916.
- ALDAVERT (PERE). — *Cantant y fent la meua*. 1 vol. — Barcelona. Imp. «La Renaixensa». 1906.
- *D'altres temps*. 1 vol. — Barcelona. Imp. «La Renaixensa». 1906.
- *Feyna nova*. 1 vol. — Barcelona. Imp. «La Renaixensa». 1906.
- *A la taleya*. 1 vol. — Barcelona. Imp. «La Renaixensa». 1906.
- ALGARRA (JAIME). — *El monopolio de explosivos ante el Parlamento*. Conferencia. — Barcelona, Imp. Elzeviriana de Borràs y Mestres. 1916. 1 foll.
- Anuari de la Junta de Ciències Naturals*. — 1916. Museu Martorell.
- Anuario del Mercado libre de valores de Barcelona*. Anuario de 1915. 1 vol.
- Ayuntamiento de Barcelona*. — *Comisión de Colonias Escolares y Escuelas de Bosque. Actuación pedagógica de la Comisión*. Año 1914. 1 vol. — Barcelona, Talleres de Artes Gráficas.
- *Comisión de Higiene de la Infancia. Memoria de las Colonias Escolares organizadas por... en los años 1906-7-8*. — Barcelona, Imp. de Henrich y C.ª.
- BATISTA Y ROCA (JOSEPH M.ª). — *Catàlech de les obres lulianes d'Oxford*. — Barcelona, Imp. de la Casa de Caritat. 1916. 1 foll.
- CASTELLANOS (JESÚS). — *Los Optimistas*. Lecturas y opiniones, crítica de arte. 1 vol. — Habana, Talleres Tip. del «Avisador Comercial». 1914.
- *Los Argonautas. La Manigua sentimental*. Cuentos, crónicas y apuntes. Colección póstuma publicada por la Academia Nacional de Artes y Letras. Tomo II. — Habana, Imp. «El Siglo XX», de Aurelio Miranda. 1916.

- COMAS (RAMÓN N.). — *Biografía de Esteban Paluzie y Cantalozella*. 1 vol. — Barcelona, Hijos de Paluzie. 1916.
- GUIMERA (ANGEL). — *Gala Placidia*. Traducción castellana de J. Pujol y Brull, prefacio de Luis Vía. 1 foll. — Barcelona, Bonavía y Durán. 1916.
- HERNÁNDEZ MIYARES (E.). — *Prosas*. Tomo II. Academia Nacional de Artes y Letras. Obras completas. — Habana, Imp. «Avisador Comercial». 1916.
- MALAGARRIGA (CARLOS C.). — *La Unificación internacional de la Letra de Cambio*. Tesis presentada para optar al título de Doctor en Jurisprudencia y recomendada para el premio de la Facultad en 1915. — Buenos Aires, Talleres de L. J. Rosso y C.^a. 1916. 1 vol.
- MALUQUER Y SALVADOR (J.). — *La Guerra y el Seguro*. Recopilación de trabajos. 1914-1916. — Madrid, Imp. de la Sucesora de M. Minuesa de los Ríos. 1916.
- MAS Y YEBRA (J. A.). — *Los Proyectos de Hacienda*. — Barcelona, Sobrinos de López Robert. 1 foll.
- MENACHO (MANUEL). — *Un viaje a la Argentina. El porvenir de los pueblos ibero-americanos*. 1 vol. — Barcelona, Imp. Lit. Vda. J. Cunill. 1911.
- Museo Arqueológico Diocesano de Barcelona*. — Acto inaugural y catálogo de los objetos. — Barcelona, Imp. de E. Subirana. 1916. 1 foll.
- PALUZIE Y LUCENA (JOSÉ). — *Primer libro del ajedrecista*. Contiene nociones elementales de ajedrez y la traducción de la obra de Philidor. — Barcelona, Hijos de Paluzie, Editores. 1917. 1 vol.
- RAS (AURELIO). — *La orientación de España*. Discurso. — Barcelona, Tip. «La Académica», de Serra Hnos. y Russell. 1916. 1 foll.
- RODRÍGUEZ GARCÍA (JOSÉ). — *Venid á mí*. Cuentos y fábulas. — Habana, Imp. «Cuba Intelectual». 1916. 1 vol.
- SEGALÀ Y ESTALELLA (LLUÍS). — *Discurs llegit en la «Real Academia de Buenas Letras» de Barcelona, en la solemne recepció pública de... el día 12 de novembre de 1916*. 1 foll. — Barcelona, Imp. de la Casa Provincial de Caritat. 1916.
- SICARS Y SALVADÓ (N.). — *La delincuencia en los niños, sus causas y sus remedios*. Obra premiada por la Academia Calasancia. 1 foll. — Barcelona, Imp. de la Casa de Caridad. 1917.
- ULACIA (FRANCISCO). — *Don Fausto*. Novela. — Bilbao, Imp. Astuy. 1905. 1 vol.
- *Nere Biotza*. Novela. — Bilbao, Imp. y Lib. de Puentes. 1908. 1 vol.
- *Martinchu ta Matilde*. Novela. — Bilbao, Imp. y Lib. de Puentes. 1908. 1 vol.
- *Las gatitas rubias*. Novela. — Bilbao, Imp. de Rojas Núñez. 1 vol.
- *El Caudillo*. Novela cubana. — Bilbao, Imp. de José Rojas. 1910. 1 vol.
- VIURA Y CARRERAS (DR.). — *La Coqueluche, su naturaleza y tratamiento*. Comunicación presentada al Congreso Médico Internacional celebrado en Barcelona en Sepbre. 1888. — Barcelona, Est.^o Tip. Ed. «La Academia». 1888. 1 foll.
- *Diagnóstico diferencial de los procesos morbosos encefálicos de los niños*. — Barcelona, Establecimiento Tip. Ed. «La Academia». 1889. 1 foll.
- *El problema de la natalidad*. Discurso. — Barcelona, Tobella y Costa, Impresores. 1901. 1 foll.
- *Bases de Puericultura*. Discurso. — Barcelona, Est.^o Tip. del Sucesor de F. Sánchez. 1902. 1 foll.

- WANGÜEMERT Y POGGIO (JOSÉ). — *Consideraciones históricas acerca de las Islas Canarias*, con un prólogo del Excmo. Señor D. Francisco Fernández de Béthencourt. — Madrid, Imp. de los Hijos de M. G. Hernández. 1900. 1 vol.
- *El Almirante Don Francisco Díaz Pimienta y su época*. — Madrid, Tip. de la Revista de Arch., Bibl. y Museos. 1905. 1 vol.
- *Influencia del Evangelio en la conquista de Canarias*. Obra póstuma. — Madrid; Tip. de la Revista de Arch., Bibl. y Museos. 1909. 1 vol.
- XENES (NIEVES). — *Poetas*. 1 vol. — Habana, Imprenta «El Siglo XX». 1915.

MINISTERIO
DE CULTURA

CRÒNICA

PERTENECENT A L'ATENEU BARCELONÈS

D'un incident desagradable és precís donar compte als socis de l'ATENEU. Se tracta de l'interdicte de recobrar sostingut per D. Rafel Roldós contra aquesta entitat, resolt a favor nostre en primera instancia, segons sentència del Jutjat de les Dreçanes, de data 18 de maig darrer, y fallat en contra per la Sala de Vacacions de l'Audiencia Territorial, ab data de 20 de setembre.

La historia d'aquest episodi se redueix a lo següent : Des de fa alguns anys l'ATENEU tenia cedit en lloguer a D. Esteve Sala, amo del restaurant *Royal*, un local del carrer d'en Bot, que forma part del nostre edifici, aont l'esmentat senyor Sala va instal·lar un forn de coure pa y pastisseria. Per al tiratge del forn féu construir una xemeneia que pujava, apoiada en legal forma, per la paret mitgera entre la casa de l'ATENEU y la que va adquirir D. Rafel Roldós ab fatxada al carrer d'en Bot. Quan el senyor Roldós va fer derribar aquesta casa pera construir-la de nou, la paret y la xemeneia anaren a terra, creant un greu conflicte al senyor Sala, que no podia fer ús del forn mentres la xemeneia no's reconstruís.

Però com el Sr. Roldós tenia manifestats desitjos de servir bones relacions de veïnatge, enviant a l'ATENEU el seu arquitecte D. Antoni Pons, com va fer repetides voltes, a fi de posar-se d'acord ab el nostre President y resoldre les dificultats que sorgissin, el Sr. Sala, avingut ab l'esmentat arquitecte, y ajudat pels mateixos operaris que treballaven a l'obra del Sr. Roldós, va fer colocar una xemeneia de ferro, interina, que pujava trabada a la reixa del jardí de l'ATENEU davant l'andróna de vintivuit pams y mig que separa el nostre edifici d'una altra casa ab fatxada a la Rambla dels Estudis, també adquirida pel Sr. Roldós y obrada de bell nou al mateix temps que la primera.

Fou això una cosa tan pública, tan ostensible y sabuda de tothom, que resulta inversemblant hagi pogut donar després materia de litigi. Els socis que freqüenten la casa, que prenen el jardí per lloc de reunió y esbarjo, assistiren hora per hora, dia per dia, al desenrotllament d'aquest episodi : estaven enterats del motiu, sabien y veien l'aquiescencia del propietari y dels seus dependents, apreciaven la insignificancia del fet simbolisada en la insignificancia mateixa d'aquell tubo metàlic que no sobrepassava la reixa més que un pam y mig o dos.

Set mesos va durar aquesta situació que, si a algú perjudicava era a l'ATENEU y al seu arrendador Sr. Sala, esperant que's reconstruís la paret mitgera y que's tornés a deixar la xemeneia en el seu ser y estat anterior, com hi venia obligat el Sr. Roldós que l'havia feta derribar per propia conveniencia. Al cap d'aquests set mesos de consentiment exprés y d'assentiment passiu, el Sr. Roldós posà demanda d'interdicte contra D. Esteve Sala y l'ATENEU BARCELONÈS conjunta-

ment, demanant la desaparició de la xemeneia interina pel fet de sortir a l'andróna de vintivuit pams, no edificable, entre la casa d'aquest ATENEU y la del Sr. Roldós de la part de la Rambla.

La demanda del Sr. Roldós no significava l'exercici d'un dret, per quant allò mateix que constituïa la materia de la seva acció judicial havia estat provocat, ajudat, concedit y consentit per ell durant set mesos. Era senzillament un acte de repressalies, y de repressalies sense justificació de cap mena, ja que la resolució de la Junta que les motivava no podia esser més que la que fou, dins dels Estatuts y de la llei, sense contraure greu responsabilitat davant dels socis.

Volia el Sr. Roldós que, en la casa esmentada de la Rambla dels Estudis, se li deixés construir, a la part del nostre jardí y des de l'altura de l'entresol, una galeria o cos avençat que s'estengués fins a dotze pams en l'espai lliure, de vintivuit y mig, establert com andróna. Invocava, pera fer-ho, certa escriptura atrassada en què un dels antics propietaris de l'edifici de l'ATENEU va consentir en l'expressada limitació, en una fixació de límits y servituts a què concorregueren altres veïns. Però és el fet que l'escriptura de referencia, si va tenir lloc, no tingué efecte, ni's portaren a la pràctica les seves estipulacions, ni fou inscrita en el Registre de la Propietat, quan menys pel que atany a la finca de l'ATENEU.

Bastava el fet de la no inscripció pera qualificar el dret de l'ATENEU a la negativa y pera obligar a la Junta a mantenir-la obstinadament. Però en aquest punt hi mediava, además, una bona fe perfecta : no sols no va aparèixer dita càrrega en cap dels diversos certificats d'inscripció, en cap de les repetides inspeccions dels llibres del Registre quan se preparava l'escriptura de compra, sinó que cap dels eminents lletrats y arquitectes que hi intervingueren en nom de l'ATENEU estudiant la documentació y els plànols, cap dels honorables individus de les Juntes que la tractaren o la portaren a terme, va tenir mai la més lleu notícia d'aquella concessió ni de l'esmentada escriptura, la qual no's va complir, sens dubte per defecte jurídic que la feia nula, o per voluntari desistiment del contractant a qui favoria, y no pogué o no volgué obtenir-ne la inscripció.

Ara bé : ¿podia la Junta directiva accedir graciosament a la pretensió del Sr. Roldós, y deixar-li avençar dotze pams en l'espai lliure, ineducable, de vintivuit? De cap manera; y així ho va manifestar repetidament al Sr. Roldós, esforçant-se en fer-li comprendre que la seva denegació no era arbitraria, y que no's tractava d'un acte potestatiu, sinó imposat y condicionat pel seu caràcter de gestor d'una persona jurídica. En primer lloc, aquesta concessió, per part de l'ATENEU, era una *limitació de domini*, y la Junta directiva no té, segons els Estatuts, més que atribucions purament administratives. En segon lloc, aquesta limitació o enagenació de domini era a títol purament gratuït, cosa que pot concedir un particular, mes no una Junta responsable davant de la massa dels socis. Y, per últim, encara acudint a la mateixa Junta general — ab tota l'extorsió que això suposa, — per tenir ella la plenitud de les atribucions, la Junta general se trobaria impossibilitada de resoldre, per haver constituït hipoteca general de l'edifici y tots sos drets y servituts actives en garantia de l'emissió d'obligacions de l'any 1909, y esser, per tant, indispensable l'assentiment dels obligacionistes, impossible d'assolir tractant-se de títols al portador.

Aquestes raons, franques y veritables, no varen convèncer al Sr. Roldós, qui va pendre la repressalia de l'interdicte. Era tan clara la qüestió, que així el Sr. Sala, llogater de l'ATENEU, com la Junta directiva, forçats a sostenir-la, no dubtaren un moment del resultat favorable de la mateixa, tal com l'obtingueren a primera instància. Havent-se apelat la part contrària,

passà l'assumpte a l'Audiència Territorial, y, ab gran sorpresa, un dia abans d'acabar el període d'estiu, la *Sala de Vacaciones* va celebrar la vista de l'interdicte donant la raó al Sr. Roldós, ab lo qual proporcionà als centenars de socis juristes de l'ATENEU materia de tan vius com unànims comentaris.

Això és lo que la Junta té el dever d'exposar a la Corporació, esperant que serà aprovada la seva conducta en defensa de drets de la casa, que considera intangibles y que no podia disminuir ni abandonar de cap manera sense faltar a la confiança que en ella s'havia dipositat a l'elegir-la.

*

El 17 de novembre, a les deu del vespre, tingué lloc en aquest ATENEU la sessió inaugural del present curs. El Secretari general del bieni anterior, D. Daniel Girona, llegí la Memoria reglamentaria del curs passat, y a continuació el President D. Joseph M.ª Roca llegí son discurs, que versava sobre el tema *Enaltim el Verb de Catalunya*. Publiquem abdós treballs en lloc preferent d'aquest número.

A l'acte, que revestí gran solemnitat, hi assistiren representacions de l'Ajuntament, la Universitat, Cambra de Comerç, Institut d'Estudis Catalans, Institut Agrícola Català de Sant Isidre, Col·legis de Notaris y de Procuradors, Escola Oficial de Belles Arts, Centre Excursionista de Catalunya, Reial Academia de Bones Lletres, Academia de Jurisprudencia y Legislació, Academia de la Llengua Catalana, Consistori dels Jochs Florals, Reial Academia de Ciències y Arts, Institut de Cultura y Biblioteca Popular per la Dona, Reial Protectorat de la Federació Sindical d'Obreres, Academia y Laboratori de Ciències Mèdiques, Associació de Metges de Llengua Catalana, Casino Mercantil, Unió Catalanista, Centre Nacionalista Català, Casa d'Amèrica, Centre Industrial de Catalunya, Club Muntanyenc, etc.

També hi assistiren eminents personalitats de nostres lletres, que felicitaren al Sr. Roca per la vàlua de son discurs, pel sentiment patriòtic que l'informa, y per les orientacions de l'ATENEU, que en ell se patentisen.

*

En secció especial donem avui compte de l'entrada de llibres en la Biblioteca de l'ATENEU, des del primer d'octubre al 31 de decembre, tant en concepte d'adquisicions a càrrec de la Casa, com en el de donatius de senyors socis, o d'altres particulars.

La publicació de la corresponent llista trimestral de llibres serà consuetudinaria en els números successius del BUTLLETÍ, segons acord de la Junta directiva pres en sessió de 29 de setembre últim.

Relligada ab el present número, mes ab foliació diferent per si's vol guardar com un quadern apart, donem també la llista de socis de l'ATENEU, així com els quadres de la Junta directiva y de les varies seccions en l'actual exercici. Aquesta llista va en substitució de les vuit planes del *Cançonet*, que aquest trimestre deixem de repartir.

*

Com diguérem ara fa just dos anys (primer número d'aquest BUTLLETÍ), l'ATENEU posseeix una abundant col·lecció d'autògrafs de fills notables de Catalunya; papers, molts d'ells, ja esgrogueïts pel temps; alguns de positiu valor literari; altres d'una vàlua circumstantial molt es-

timable, que han d'interessar a tots quants miren ab amor el renaixement de Catalunya y l'expansió de ses múltiples activitats.

Vàrem exhortar als amics de l'ATENEU perquè contribuïssin a augmentar la preuada col·lecció, quiscún ab una reliquia més, treta del propi casal o recabada dintre l'esfera de les seves relacions. Y no férem aital exhortació debades, car les vitrines de l'ATENEU ont amorosament se guarden aqueixes ofrenes, s'han vingut omplint progressivament.

Mes sempre resta un lloc pera una ofrena nova, que en aquest senzill altar de l'amor patri serà acollida ab tanta simpatia com gratitud.

*

Ab motiu de la inauguració del Museu Arqueològic Diocesà de Barcelona, efectuada solemnement el dia 22 d'octubre, la Junta de l'ATENEU prengué l'acord d'oficiar al Sr. Bisbe Dr. Reig, felicitant-lo per ses iniciatives, car mercès a elles havia estat fundada la dita institució, que tant honra a Barcelona y a l'episcopat català.

El Dr. Reig contestà, textualment, en la següent forma:

«He rebut la comunicació de V., en la que li plau donar-me compte de l'acord de la Junta Directiva de l'ATENEU BARCELONÈS endressat a manifestar-me la satisfacció ab que ha vist la fundació del Museu Arqueològic Diocesà, atribuint-li significació y conseqüències altament beneficoses pera l'Art y la Historia.

«El concepte y l'aplaudiment d'aquesta Corporació que tan dignament encarna y representa la cultura barcelonina, és pera mi la penyora més preuada de l'acert y de l'importancia de l'acte realisat el dia 22, acte en el que jo he actuat solament com intèrprete y mandatari de les aspiracions y desitjos de nostra Ciutat y del benemèrit Clero diocesà.

«Profondament agraït per l'atenció d'aquesta Junta Directiva, m'és grat testimoniar-li la meva consideració y la meva estima.

«Deu guardi a V. molts anys.

«Barcelona, 31 d'octubre de 1916. — *Enric*, Bisbe de Barcelona.

«Sr. President de l'ATENEU BARCELONÈS.»

*

El dia 13 de novembre morí sobtadament D. Ramón Picó y Campamar, expresident de nostra corporació.

El nom d'en Picó y Campamar no sols va lligat ab l'història de l'ATENEU, sinó ab les primeries glorioses del nostre renaixement literari. Procedent de Pollença (Mallorca), ont havia nascut pel setembre de 1848, arribà a Barcelona a l'edat d'onze anys, en ocasió en que els Jocs Florals acabaven d'esser reinstaurats. En aspra lluita per la vida, hagué d'esmerçar el jove Picó totes ses energies. Absorbit per ocupacions personalíssimes, no pogué exteriorisar, ni de bon troç, les múltiples concepcions de sa rica fantasia. Mes, si els fruits que llevà no són abundants, són, en canvi, d'eterna durada. Si els Jocs Florals se sostingueren ab vida robusta, fou degut a poetes com aquest, digne hereu de l'Aguiló y d'en Milà, que tanta consciència tenia de la missió empresa, tan ben documentat estava y tant sabia disciplinar sa imaginació exuberant y vigorosa, donant caients clàssics a un romanticisme, que, en molts improvisats cantors d'aquella època, era ab freqüència inarmònic o estrident. En Moliné y Brasés ha escrit en la *Il·lustració*

Catalana aquests mots lapidaris, que no sabem estar-nos de copiar : «Entre sos companys romàntics ullpresos per la claror rosada de l'alba y tremolosos de divina emoció al allistar-se en la gran creuada deslliuradora, en Picó representava un sobrevivent grec o romà, que la benehís en nom de l'antiguitat clàssica.»

Cert que la personalitat poètica d'en Picó estigué sotmesa a influències diverses, als començaments de sa producció. En qualques poesíes líriques se veu que prengué per model l'Ausias March; en altres, apar posseït del somniós romanticisme germànic; emperò el seu veritable temperament no triga a aparèixer ben definit, inconfondible, en aquelles composicions plenes de virilitat, evocadores de passades èpoques, que serven tot l'encís de lo anyorat y tota la força de lo vivent. Per això el romanç històric, tan característic en l'antiga poesia catalana, se salva encara avui, tractat per en Picó.

Ab més dalit de producció o més lleure, en Picó hauria estat un gran autor dramàtic. Les tres úniques obres que escrigué pera el teatre, fan creure-ho així. Les que tenia imaginades o concebudes eren incomptables; y essent totes elles informades per una passió robusta, totes obeïen a una acció ordenada y combinada de faisó que augmentava llur plasticitat y llur vigor. Ell els explicava als seus amics, els drames concebuts, y els amics no se sabien avenir de que no's resolgués a escriure'ls, ni de que produís tan poc un home que concebía tant, y tan bé.

Fou un bon patriota, un bon amic, un cor generós. Figurà en sa joventut entre els bons catalans fundadors de «La Jove Catalunya» y colaborà en *La Renaixensa*, que era llur portaveu. Obtingué per primera volta l'Englantina d'or en els Jocs Florals de 1874, y tornà a obtenir-la en els de 1884 y 1885, essent proclamat Mestre en Gay Saber. Guanyà en anys ulteriors la Viola y altres premis, y en 1892 ocupà la presidència del Consistori, ensems que la de l'ATENEU BARCELONÈS. En l'actualitat era individu de l'Academia de la Llengua Catalana, fundada recentment, y de la qual formen part altres notables personalitats literaries.

A n'aquest gran romàntic, a n'aquest poeta passional que era ensems un mestre de la forma, no l'hem de memorar per les seves obres solament, sinó també pel seu dò de gents, pel seu tracte exquisit, per ses dots de narrador captivadores, per son caràcter, en fi, franc y bondadós, senzill y jovial. Descansi en pau, y rebi sa familia la més sentida expressió de nostre respecte y de nostre condol.

*

Ab motiu de la mort d'en Ramón Ramón y Vidales, ocorreguda en la vila del Vendrell el 24 de decembre, l'ATENEU se cregué obligat a enviar a sa venerable mare, velleta de noranta sis anys, la comunicació següent:

«Enterat l'ATENEU BARCELONÈS de la dissort que a vostra avençada edat ha vingut a ferir-vos en vostres sentiments de mare, vos adressa la més viva expressió de son condol, y ensems fa constar la seva admiració pel digne vendrellenc que acaba de morir y que tant honor féu en vida al teatre català, aportant-hi les costums vilatanes en quadres magistrals, rublerts de frescor y de vida, que romandràn com models gairebé insuperables. Humil fill del poble, visqué sempre rodejat dels humils, y ab esperit joiós y esforçat sapigué enaltir-los, enaltint la seva patria.

»Déu vos guardi molts anys.

»Barcelona, 27 de decembre de 1916.

»El President, Joseph M.ª Roca.

»D.ª Teresa Vidales, Viuda de Ramón.»

Tal vegada la premsa periòdica no havia fet a en Ramón y Vidales tot l'honor que ell se mereixia, en aquests últims temps. Lo cert és que ab ell hem perdut un dels últims, y sens dubte el millor conreuador que ens restava del sainet català, genre que tant contribuí a l'expandiment de nostre teatre y que, en mans d'aquest autor, devenia clàssic. En Ramón, sens altre mestre que sa fina observació y son entusiasme, produí obres plenes de vida y de color local, com *A càl notari* y *El carro del vi*. Cultivant ab preferència el genre còmic, les seves escenes populars s'animaven en determinats moments ab una emoció ben intensa, y arribaven en ocasions a pendre una volada poemàtica, com n'és exemple el sainet *En Pau de la Gralla*.

També pera el drama y la novela havia revelat aquest escriptor excel·lents condicions.

Descansi en pau.

*

Vegi's la comunicació que, per acord de la Junta de l'ATENEU, fou enviada a la Comissió Executiva de l'Homenatge a Clavé:

«Honorables Senyors:

»L'ATENEU BARCELONÈS, fidel a les seves tradicions d'honar tot ço que honra a nostra patria, s'adhereix ab la més pregonera devoció a l'Homenatge que la Comissió de vostra digna presidència ha tingut a bé organitzar a la memoria d'En Joseph Anselm Clavé, l'immortal cantor del poble, l'optimista sublim, l'abnegat educador de les masses populars, en el cor de les quals sapigué descobrir un tresor de sentiment que les feia aptes pera la ulterior regeneració de Catalunya. A l'obra d'aquesta regeneració tots ens hi havem sumat, y tots la estem acomplint a l'avençar pel camí de llum que Ell ens senyalà y ens obrí.

»Déu vos guardi molts anys.

»Barcelona, 30 de decembre de 1916.

»El President, Joseph M.ª Roca.

»Sr. President de la Comissió Executiva de l'Homenatge a Clavé.»

*

El dia 9 de decembre l'ATENEU BARCELONÈS rebé la visita de la Missió econòmica francesa que, organitzada per l'Institut de França, havia arribat a Barcelona el dia 7, permaneixent-hi fins el 12 pera estudiar l'actual estat industrial de la nostra terra. Acompanyada y assessorada pels presidents de varies importants entitats econòmiques y culturals (entre ells el de l'ATENEU), va recórrer els llocs més notables de nostra ciutat y visità altres punts de Catalunya famosos per llur producció fabril, llurs belleses naturals, o llurs records històrics. És de creure que la Missió francesa va endur-se una bella impressió de la potencialitat productora y econòmica de Catalunya.

Dita Missió estava formada per les il·lustres personalitats següents : M. Charles Lallemand, de l'Institut de França, inspector general de mines; M. Georges Teissier, president del Concell d'administració dels Ferro-carrils del Mig-dia de França; M. Théophile Schloësing, membre de l'Institut y director de l'Escola de Manufactures de l'Estat; M. Louis de Launay, membre de l'Institut y inspector general de mines; y M. André Bachellery, enginyer de mines y enginyer principal de la Companyia de Ferro-carrils del Mig-dia.

Visitaren la Biblioteca y principals dependències d'aquesta Casa acompanyats del Dr. Roca,

que féu els deguts honors. Com record de la visita, fou entregada a cada un dels dits senyors una col·lecció de postals de l'ATENEU.

*

CONFERENCIAS Y LECTURES:

El dia 7 d'octubre tingué lloc en la sala d'actes de l'ATENEU, previament cedida a l'efecte, la sessió inaugural de curs de l'«Escola Catalana d'Art Dramàtic». El secretari D. Pere B. Tarragó llegí la memòria reglamentària, y seguidament feren ús de la paraula el director D. Adrià Gual, y el professor D. Lluís Labarta, que al dissertar sobre *Uniformes y Estandarts* demostrà sa molta competència, exposant tota la història del trajo militar, així com de les banderes y ensenyes de diversos països, y més detalladament del nostre. La conferència del senyor Labarta fou il·lustrada ab la projecció de varis exemples gràfics de cada època.

A partir del dia 11 de novembre, D. Francesc Carreras y Candi ve donant a l'ATENEU una serie de conferències mensuals com ampliació de la seva obra *Ciutat de Barcelona*, publicada recentment. La primera d'aquestes conferències versà sobre el tema *Caràcter econòmic de l'administració municipal dels Concellers de Barcelona*; y la segona, donada el 2 de desembre, fou aplicada a l'estudi de la *Gestació històrica y creixement dels suburbis barcelonins*. Les dissertacions del Sr. Carreras y Candi resulten altament interessants, per lo molt que esclareixen diversos punts d'història barcelonina. S'anuncia la tercera pera el dia 6 de janer de 1917, tractant de *Nous estudis de toponímia catalana*; la quarta es donarà el 3 de febrer, versant sobre la *Reconstitució d'algunes vies romanes*; la cinquena, el 3 de març, sobre *Els Jueus y la Inquisició*; y la sisena, el 7 d'abril, sobre *Bruixeries y males arts en el Principat de Catalunya*.

*

El dia 21 de novembre el Sr. D. L. S. Gartside donà una conferència sobre el tema *Mètode mnemotècnic aplicat a l'ensenyança de l'anglès, l'alemany y el francès*. Hi assistí nombrosa concurrència, que escoltà ab molt interès la dissertació del Sr. Gartside.

*

Fou també important la conferència que el dia 26 de novembre donà en nostre ATENEU D. Jaume Bofill y Matas, ab motiu de la inauguració de curs de l'«Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana». El senyor Bofill desenrotllà el tema *El Nacionalisme y la Universitat*. Exposà son criteri de que la Universitat ha d'estar vinculada en l'autoritat dels professors, y censurà els rectors que, fomentant les gerarquies aïllades entre professors y escolars, han bastardejat y quasi anulat l'ensenyança integral, han mort tot ideal en la labor universitària, y no han deixat altre incentiu que la consecució d'un títol. Qualificà d'absurdes les actuals lleis y proposà com a solució l'autonomia, que no podrà implantar-se sense una capacitat provada. Conclugué afirmant que'l nacionalisme ha de tenir caràcter universitari y entronisar-se en l'ensenyança superior, a qual efecte s'ha d'establir una Universitat catalana.

*

Els dies 12, 14, 16, 20 y 22 de decembre, la sala d'actes de l'ATENEU va estar brillantment concorreguda ab motiu de les conferencies que sobre *La Initiation* y *La Survie* hi donà M. de Meck, qui, en extenses dissertacions difícils d'extractar, parlà del coneixement, de la virtut y de la fe, aplicats a les teories filosòfiques de tots els temps y a les ciencies positives actuals.

Per últim, el Sr. D. Enric Zarandieta escatí ab lluïment, el dia 22 de decembre, sobre el tema *Tribunales para niños*.

*

NOTA A LA MEMORIA DE SECRETARÍA

Al donar compte del «Curset d'educació femenina» tingut en l'any acadèmic objecte de dita Memoria, no's consignà, per omissió involuntaria, que el Sr. Parera fou solament l'organizador de dit «Curset», ni que les conferencies dels dies 31 de janer y 1, 3, 4 y 5 de febrer, foren donades per les senyores D.ª Carme Karr, D.ª Elianor Serrano, D.ª María Domènech, D.ª Rosa Sensat, D.ª María Baldó y D.ª Dolors Monserdà, y pel senyor En Frederic Climent.

MINISTERIO DE CULTURA

